

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

Ziņojums par Latvijas un Eiropas Savienības normatīviem aktiem sociālās drošības un veselības aizsardzības jomās

Autors: P.Leiškalns

Šis materiāls ir veidots ar Eiropas Sociālā fonda un Latvijas valsts finansiālu atbalstu, projekta „LDDK administratīvās kapacitātes stiprināšana reģionos” (id.Nr.1DP/1.5.2.2.1./08/IPIA/SIF/002/02) ietvaros. 85% no projekta finansē Eiropas Savienība ar Eiropas Sociālā fonda starpniecību un 15% - Latvijas valsts ar Sabiedrības integrācijas fonda starpniecību.

Rīgā, 2015

© Latvijas Darba devēju konfederācija

Saturs

Ievads	3
Pārskata perioda sākumā Latvijas sociālās drošības sistēmā notikušās izmaiņas.....	6
Pārskata perioda sākumā Latvijas veselības aprūpes sistēmā notikušās izmaiņas	8
Pārskata periodā sociālās drošības nozarē sagatavoto normatīvo aktu projektu vērtējums	9
<i>Par Labklājības ministrijas izstrādāto likumprojektu „Grozījumi likumā „Par valsts pensijām”” (VSS-5) .....</i>	<i>9</i>
<i>Par Labklājības ministrijas izstrādāto likumprojektu „Grozījumi likumā "Par valsts sociālo apdrošināšanu””.....</i>	<i>15</i>
<i>Par Ārlietu ministrijas izstrādāto likumprojektu „Grozījums likumā „Par valsts sociālo apdrošināšanu”” .....</i>	<i>18</i>
<i>Par Labklājības ministrijas izstrādāto koncepcijas projektu „Par sociālās uzņēmējdarbības ieviešanas iespējām Latvijā” (VSS-127).....</i>	<i>19</i>
<i>Par Ministru kabineta noteikumu projektu Grozījumi Ministru kabineta 2013.gada 17.septembra noteikumos Nr.873 „Zāļu valsts aģentūras maksas pakalpojumu cenrādis” (VSS-219) .....</i>	<i>20</i>
<i>Par projektu „Pamatnostādņu „Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām īstenošanas pamatnostādnes 2014.-2020.gadam” īstenošanas plāns 2014.gadam” (VSS-210).....</i>	<i>20</i>
<i>Par Ministru kabineta noteikumu projektu Grozījumi Ministru kabineta 2013.gada 22.janvāra noteikumos Nr.47 “Farmakovigilances kārtība” (VSS-268) .....</i>	<i>22</i>
<i>Par projektu „Darbības programma Eiropas atbalsta fonda vistrūcīgākajām personām īstenošanai Latvijā 2014.-2020.gada plānošanas periodā” (VSS-250).....</i>	<i>22</i>
<i>Par projektu „Pozīcija Nr. 1 par Padomes secinājumu projektu par sievietēm un ekonomiku: ekonomiskā neatkarība nepilna darba laika nodarbinātības un pašnodarbinātības kontekstā” .....</i>	<i>24</i>
<i>Par Labklājības ministrijas izstrādāto projektu “Koncepcija par adopcijas un ārpusģimenes aprūpes sistēmu pilnveidošanu” (VSS-598).....</i>	<i>25</i>
<i>Par Labklājības ministrijas izstrādāto projektu “Grozījumi Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā” (VSS-655).....</i>	<i>26</i>
<i>Par Labklājības ministrijas izstrādāto projektu “Koncepcija „Par minimālā ienākuma līmeņa noteikšanu”” (VSS-714).....</i>	<i>26</i>
<i>Par projektu „Sabiedrības veselības pamatnostādnes 2014.-2020.gadam” (VSS – 715) 31</i>	
Secinājumi un priekšlikumi	33
Vēres.....	39

Ievads

Ziņojums ir izstrādāts, pamatojoties uz veikto ekspertīzi sociālās drošības jomā laika posmā no 2014.gada februāra līdz 2015.gada februārim projekta „LDDK administratīvās kapacitātes stiprināšana reģionos” (id.Nr. 1DP/1.5.2.2.1./08/IPIA/SIF/002/02) ietvaros, veicot Eiropas Savienības (turpmāk- ES) un Latvijas normatīvo aktu izpēti, vienlaicīgi identificējot šķēršļus sociālā dialoga attīstībai un darba devēju pozīciju izstrādei saskaņā ar Latvijas darba devēju vajadzībām.

Ziņojums sastāv no trijām daļām.

Pirmajā daļā ir aplūkoti normatīvo aktu grozījumi, kas Latvijas sociālās drošības sistēmā un veselības aprūpes sistēmā notikušas pārskata periodā sākumā.

Otrajā daļā ir aplūkoti pārskata periodā vērtētie būtiskākie grozījumi normatīvajos aktos.

Trešajā daļā ir apkopoti būtiskākie secinājumi un priekšlikumi.

Pārskata periodā vērtētie normatīvo aktu projekti:

1. Labklājības ministrijas izstrādātais projekts “Grozījumi Ministru kabineta 2009. gada 15.decembra noteikumos Nr.1472 „Kārtība, kādā Latvijas Neredzīgo biedrība un Latvijas Nedzirdīgo savienība sniedz sociālās rehabilitācijas pakalpojumus un nodrošina tehniskos palīg līdzekļus – tiflotehniku un surdotehniku” (VSS-75).
2. Satiksmes ministrijas izstrādātais projekts Ministru kabineta noteikumu Grozījumi Ministru kabineta 2011.gada 6.decembra noteikumos Nr.940 „Noteikumi par veselības pārbaudēm transportlīdzekļu vadītājiem un personām, kuras vēlas iegūt transportlīdzekļu vadītāju kvalifikāciju, kā arī par pirmstermiņa veselības pārbaudes izdevumu segšanas kārtību” (VSS-99).
3. Labklājības ministrijas izstrādātais likumprojekts „Grozījumi likumā „Par valsts pensijām””.
4. Labklājības ministrijas izstrādātais likumprojekts „Grozījumi likumā "Par valsts sociālo apdrošināšanu””.
5. Labklājības ministrijas izstrādātais koncepcijas projekts „Par sociālās uzņēmējdarbības ieviešanas iespējām Latvijā” (VSS-127).
6. Ārlietu ministrijas izstrādātais likumprojekts „Grozījums likumā „Par valsts sociālo apdrošināšanu” (VSS-167)”.
7. Veselības ministrijas izstrādātais Ministru kabineta noteikumu projekts Grozījumi Ministru kabineta 2013.gada 17.septembra noteikumos Nr.873 „Zāļu valsts aģentūras maksas pakalpojumu cenrādis” (VSS-219).
8. Labklājības ministrijas izstrādātais projekts „Pamatnostādņu „Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām īstenošanas pamatnostādnes 2014.-2020.gadam” īstenošanas plāns 2014.gadam” (VSS-210).
9. Zemkopības ministrijas izstrādātais Ministru kabineta noteikumu projekts „Grozījumi Ministru kabineta 2005.gada 20.septembra noteikumos Nr.725 „Noteikumi par obligātajām nekaitīguma un marķējuma prasībām uztura bagātinātājiem un uztura bagātinātāju reģistrācijas kārtību”” (VSS-244).
10. Veselības ministrijas izstrādātais Ministru kabineta noteikumu projekts Grozījumi Ministru kabineta 2013.gada 22.janvāra noteikumos Nr.47 “Farmakovigilances kārtība”” (VSS-268).
11. Labklājības ministrijas izstrādātais projekts „Darbības programma Eiropas atbalsta fonda vistrūcīgākajām personām īstenošanai Latvijā 2014.-2020.gada plānošanas periodā” (VSS-250).
12. Labklājības ministrijas izstrādātais projekts par audžuģimenēs un aizbildnībā esošo bērnu sociālo garantiju sistēmu.

13. Labklājības ministrijas izstrādātais normatīvā akta projekts „Noteikumi par valsts pensijas apmēra pārskatīšanu” (VSS-368).
14. Labklājības ministrijas izstrādātais projekts „Pozīcija Nr. 1 par Padomes secinājumu projektu par sievietēm un ekonomiku: ekonomiskā neatkarība nepilna darba laika nodarbinātības un pašnodarbinātības kontekstā”.
15. Labklājības ministrijas izstrādātais projekts “Konceptija par adopcijas un ārpusģimenes aprūpes sistēmu pilnveidošanu” (VSS-598).
16. Veselības ministrijas izstrādātais normatīvā akta projekts „Grozījumi Ministru kabineta 2006.gada 31.oktobra noteikumos Nr.899 ”Ambulatorajai ārstēšanai paredzēto zāļu un medicīnisko ierīču iegādes izdevumu kompensācijas kārtība” (VSS-584).
17. Ārlietu ministrijas izstrādātais precizētais likumprojekts Grozījums likumā „Par valsts sociālo apdrošināšanu” (VSS-167).
18. Veselības ministrijas izstrādātais Ministru kabineta rīkojuma projekts "Par Zāļu valsts aģentūras 2014.gada budžeta apstiprināšanu" (VSS-585).
19. Labklājības ministrijas projekts “Grozījumi Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā” (VSS-655).
20. Labklājības ministrijas izstrādātais Ministru kabineta noteikumu projekts “Kārtība, kādā valsts fondēto pensiju shēmas līdzekļu pārvaldītājs aprēķina maksājumu par ieguldījumu plāna pārvaldi un tiek veikta maksājuma uzskaitē un ieturēšana” (VSS-691).
21. Labklājības ministrijas izstrādātais projekts “Konceptija „Par minimālā ienākuma līmeņa noteikšanu”” (VSS-714).
22. Veselības ministrijas izstrādātais projekts „Sabiedrības veselības pamatnostādnes 2014.-2020.gadam” (VSS – 715)
23. Veselības ministrijas izstrādātais Ministru kabineta rīkojuma projekts „Par Zāļu valsts aģentūras 2015.gada budžeta apstiprināšanu” (VSS – 764)
24. Labklājības ministrijas izstrādātais projekts “Iekļaujošas nodarbinātības pamatnostādnes 2014.–2020. gadam” (VSS-791)
25. Labklājības ministrijas izstrādātais projekts “Informatīvais ziņojums „Par turpmāku valsts pabalstu izmaksas ierobežojumu noteikšanas pamatotību”” (TA-1135).
26. Labklājības ministrijas izstrādātais projekts „Noteikumi par fondu darbības programmas „Izaugsme un nodarbinātība” 9.1.1. specifiskā atbalsta mērķa „Palielināt nelabvēlīgākā situācijā esošu bezdarbnieku iekļaušanos darba tirgū” pasākuma “Subsidētās darbavietas nelabvēlīgākā situācijā esošiem bezdarbniekiem” īstenošanu” (VSS-834).
27. Veselības ministrijas izstrādātais normatīvā akta projekts „Grozījumi Ministru kabineta 2011.gada 19.oktobra noteikumos Nr.800 ”Farmaceitiskās darbības licencēšanas kārtība”” (VSS-852).
28. Labklājības ministrijas izstrādātais projekts “Grozījumi Ministru kabineta 2010.gada 30.marta noteikumos Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu”” (VSS-867).
29. Labklājības ministrijas izstrādātais precizētais projekts “Grozījumi Ministru kabineta 2010.gada 30.marta noteikumos Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu”” (VSS-867).
30. Labklājības ministrijas izstrādātais koncepcijas projekts „Par sociālās uzņēmējdarbības ieviešanas iespējām Latvijā” (TA-1807) (atkārtoti – Valsts kancelejai).
31. *Likumprojekts “Grozījumi likumā “Par tabakas izstrādājumu realizācijas, reklāmas un lietošanas ierobežošanu”” (Nr.534/Lp11) (Saeimai)*
32. Veselības ministrijas izstrādātais Ministru kabineta noteikumu projekts „Grozījumi Ministru kabineta 2010.gada 23.marta noteikumos Nr.288 „Aptieku darbības noteikumi”” (VSS – 964).

33. Labklājības ministrijas izstrādātais projekts „Noteikumi par darbības programmas “Pārtikas un pamata materiālās palīdzības sniegšanai vistrūcīgākajām personām 2014.-2020. gada plānošanas periodā” īstenošanu” (VSS 979).
34. Labklājības ministrijas precizētais projekts „Noteikumi par darbības programmas “Pārtikas un pamata materiālās palīdzības sniegšanai vistrūcīgākajām personām 2014.-2020. gada plānošanas periodā” īstenošanu” (VSS 979).
35. Veselības ministrijas izstrādātais Ministru kabineta noteikumu projekts „Grozījums Ministru kabineta 2010.gada 29.jūnija noteikumos Nr.595 „Noteikumi par zemāko mēnešalgu un speciālo piemaksu ārstniecības personām”.
36. Labklājības ministrijas izstrādātais likumprojekts „Grozījumi Valsts sociālo pabalstu likumā” (TA – 1356).
37. Labklājības ministrijas izstrādātais likumprojekts „Grozījumi Bezdarbnieku un darba meklētāju atbalsta likumā” (VSS 1006).
38. Labklājības ministrijas izstrādātais projekts “Konceptija „Par minimālā ienākuma līmeņa noteikšanu”” (VSS-714)

Pārskata perioda sākumā Latvijas sociālās drošības sistēmā notikušās izmaiņas

Sociālajā drošībā

1. 2014.gada 1.janvārī stājās spēkā 2013.gada 27.augusta Ministru kabineta noteikumi Nr.665 „Noteikumi par minimālo mēneša darba algu un minimālo stundas tarifa likmi”¹. Ar noteikumiem minimālā mēneša darba alga ir paaugstināta par 12,5% un sasniedz 320 euro. Minimālā stundas tarifa likme strādājošiem ir noteikta 1,933 euro, pusaudžiem un cilvēkiem, kuri pakļauti īpašam riskam - 2,209 euro.
2. Saskaņā ar likumu „Par valsts budžetu 2014.gadam”², no 2014.gada 1.janvāra par 51 euro palielināts iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojums par apgādībā esošām personām, kas turpmāk būs 165 eiro mēnesī. Par 11 euro palielināts ar nodokļiem neapliekamais minimums. 2014.gadā neapliekamais minimums ir 75 eiro.

Sociālajā apdrošināšanā

1. Saskaņā ar 2013.gada 6.novembra likumu “Grozījumi likumā „Par valsts sociālo apdrošināšanu””³ Obligātās sociālās apdrošināšanas iemaksu likme samazināta par vienu procentpunktu. Sākot ar 2014.gada 1.janvāri par apdrošinātajām personām būs jāveic iemaksas 34,09% apmērā no darba ienākumiem, no kuriem 23,59% veiks darba devējs, un 10,50% - darba ņēmējs.
2. Saskaņā ar 2008.gada 19.jūnija likumu „Grozījumi likumā „Par valsts sociālo apdrošināšanu””⁴ ir atjaunots sociālās apdrošināšanas iemaksu objekta maksimālā apmēra ierobežojums, kas netika piemērots laikā no 2009.gada 1.janvāra līdz 2013.gada 31.decembrim. Sociālās apdrošināšanas iemaksu objekta maksimālais apmērs 2014.gadā ir noteikts 46 400 euro apmērā.
3. Saskaņā ar 2012.gada 14.jūnija likumu „Grozījumi likumā Par valsts pensijām”⁵ pensiju sistēmā ir notikušas vairākas izmaiņas:
  - 1) vispārējais pensionēšanās vecums palielināts par trim mēnešiem un 2014. gadā tas ir 62 gadi un 3 mēneši.
  - 2) Vienlaikus par trim mēnešiem palielināts priekšlaicīgās pensionēšanās vecums un 2014. gadā tas ir 60 gadi un 3 mēneši;
  - 3) Minimālais apdrošināšanas stāžs vecuma pensijas saņemšanai palielināts no 10 līdz 15 gadiem.

Sociālajā nodrošināšanā

1. 2014.gada 1.janvārī stājās spēkā 2013.gada 6.novembrī Saeimā pieņemtais likums „Grozījumi Uzturlīdzekļu garantiju fonda likumā”⁶. Grozījums paredz par 21 euro palielināt uzturlīdzekļu garantiju fonda izmaksājamo uzturlīdzekļu apmēru, ko izmaksā, ja viens no vecākiem tos nemaksā un uzturlīdzekļu piedziņa no viņa nav iespējama.
2. 2013.gada 19.novembra grozījumi Ministru kabineta 2009.gada 22.decembra noteikumos Nr.1609 „Noteikumi par bērna kopšanas pabalsta un piemaksas pie bērna kopšanas pabalsta un vecāku pabalsta par dvīņiem vai vairākiem vienās dzemdībās dzimušiem bērniem apmēru, tā pārskatīšanas kārtību un

¹ Publicēts: "Latvijas Vēstnesis", 169 (4975), 30.08.2013

² Publicēts: "Latvijas Vēstnesis", 232 (5038), 27.11.2013.

³ Publicēts: "Latvijas Vēstnesis", 232 (5038), 27.11.2013.

⁴ Publicēts: "Latvijas Vēstnesis", 104 (3888), 09.07.2008.

⁵ Publicēts: "Latvijas Vēstnesis", 104 (4707), 04.07.2012.

⁶ Publicēts: "Latvijas Vēstnesis", 101 (3049), 29.06.2004.

pabalsta un piemaksas piešķiršanas un izmaksas kārtību”⁷ paredz paaugstināt bērna kopšanas pabalsts par bērna kopšanu līdz 1,5 gadu vecumam līdz 171 eiro.

---

⁷ Publicēts: "Latvijas Vēstnesis", 231 (5037), 26.11.2013.

Pārskata perioda sākumā Latvijas veselības aprūpes sistēmā notikušās izmaiņas

Veselības ministrija 2014.gadu pasludinājusi par Ģimenes veselības gadu, lai veicinātu savlaicīgu pacientu aprūpi un slimību diagnostiku primārās veselības aprūpes posmā. Tas galvenokārt saistīts ar dažāda veida informatīvām kampaņām.

1. 2014.gada 1.janvārī stājās spēkā 2013.gada 17.oktobrī.Saeimā pieņemtie grozījumi Pacientu tiesību likumā⁸, kas paredz būtiski (no 7114 euro līdz : 28 460 euro) paaugstināt no Ārstniecības riska fonda izmaksājamo maksimālo atlīdzību pacientam par viņam radītiem ārstniecības izdevumiem.
2. No 2014.gada 1.janvāra tiek piemēroti 2013.gada 17.decembra Ministru kabineta noteikumi Nr 1529 „Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība”⁹, kas aizvieto Ministru kabineta 2006.gada 19.decembra noteikumus Nr.1046 „Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība”.
3. 2014.gada 1.janvārī stājās spēkā 2013.gada 17.decembra Ministru kabineta noteikumi Nr.1492 “Grozījumi Ministru kabineta 2006.gada 31.oktobra noteikumos Nr.899 "Ambulatorajai ārstēšanai paredzēto zāļu un medicīnisko ierīču iegādes izdevumu kompensācijas kārtība”¹⁰. Grozījumi saistīti ar centieniem uzlabot bērnu medikamentozo ārstēšanu un šiem mērķiem likumā "Par valsts budžetu 2014.gadam” papildu valsts budžeta finansējuma piešķiršanu 1 400 029 euro apmērā ambulatorajai ārstēšanai paredzēto kompensējamo zāļu un medicīnisko ierīču apmaksas 100% apmērā nodrošināšanai bērniem, ņemot vērā Ministru kabineta noteiktos kompensācijas ierobežojumus.
4. 2014.gada 1.janvārī stājās spēkā 2013.gada 10.decembra Ministru kabineta noteikumi Nr.1463 „Grozījumi Ministru kabineta 2009.gada 20.janvāra noteikumos Nr.60 "Noteikumi par obligātajām prasībām ārstniecības iestādēm un to struktūrvienībām”¹¹
5. Noteikumu mērķis ir noteikt obligātas prasības ārstniecības iestādēm, kuru ievērošana nodrošina iedzīvotājiem pieejamu un kvalitatīvu veselības aprūpes pakalpojumu saņemšanu, un ietver normu izmaiņas saistībā ar veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību, prasības ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas veselības punkta telpām un medicīnas aprīkojumam, vispārīgās prasības mobilajam kabinetam u.c.
6. 2014.gada 1.janvārī stājās spēkā 2013.gada 10.decembra Ministru kabineta noteikumi Nr.1453 Grozījumi Ministru kabineta 2000.gada 26.septembra noteikumos Nr.330 "Vakcinācijas noteikumi”¹². Grozījumi paredz līdzekļu trūkuma dēļ atlikt bērnu vakcināciju pret rotavīrusu un pret vējbakām.

⁸ Publicēts: "Latvijas Vēstnesis", 211 (5017), 29.10.2013.

⁹ Publicēts: "Latvijas Vēstnesis", 208 (3576), 30.12.2006.

¹⁰ Publicēts: "Latvijas Vēstnesis", 251 (5057), 27.12.2013.

¹¹ Publicēts: "Latvijas Vēstnesis", 250 (5056), 20.12.2013.

¹² Publicēts: "Latvijas Vēstnesis", 250 (5056), 20.12.2013.

Pārskata periodā sociālās drošības nozarē sagatavoto normatīvo aktu projektu vērtējums

Par Labklājības ministrijas izstrādāto likumprojektu „Grozījumi likumā „Par valsts pensijām”” (VSS-5)

Projekta sagatavošanas tiesiskais pamats:

Labklājības ministrijas iniciatīva.

Projekta sagatavošanas mērķis:

Pilnveidot pensiju pārskatīšanas noteikumus.

Būtiskākie priekšlikumi:

1. Valsts pensijas vai tās daļas apmēru, kas nepārsniedz 50% no iepriekšējā kalendārā gada vidējās apdrošināšanas iemaksu algas valstī, pārskatīt reizi gadā 1.oktobrī, ņemot vērā faktisko patēriņa cenu indeksu un 25% no apdrošināšanas iemaksu algas reālā pieauguma procentiem (turpmāk – iemaksu algas indekss), ievērojot šādus noteikumus:

- 1) ja kopējais faktisko patēriņa cenu un iemaksu algas indekss ir mazāks par skaitli "1", valsts pensijas nepārskata;
  - 2) ja apdrošināšanas iemaksu algas reālā pieauguma procenti ir lielāki par 15 procentiem, iemaksu algas indeksa noteikšanai piemēro 15 procentus;
  - 3) ja pensijas pārskatīšanai kārtējā gadā aprēķinātais pensijas apmērs ir mazāks par iepriekšējā gadā pārskatīšanai noteikto pensijas apmēru, tad pārskata iepriekšējā gadā noteikto pensijas apmēru.
2. 2014.gadā valsts pensijas vai tās daļas apmēru, kas nepārsniedz 285 *euro*, pārskata 1.oktobrī, ņemot vērā faktisko patēriņa cenu indeksu un 25% no apdrošināšanas iemaksu algas reālā pieauguma procentiem (likumprojekta 2.pants).

LDDK vērtējums

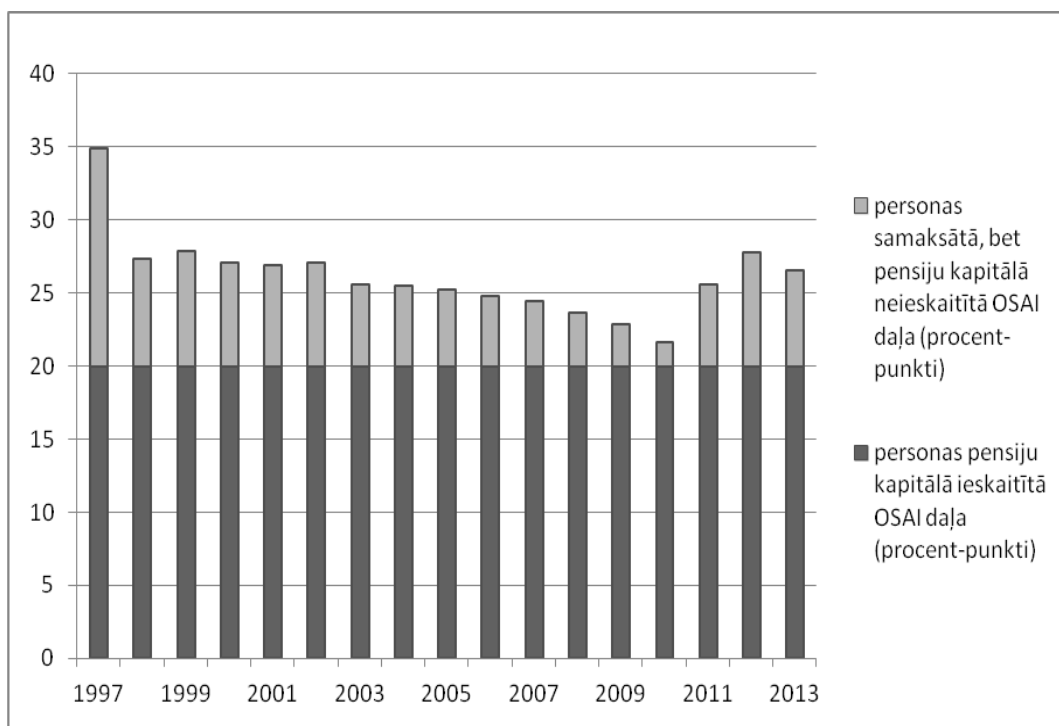
LDDK iepazīs ar Labklājības ministrijas izstrādāto projektu un iebilda pret Projekta kopumā.

Pamatojums

1. Attiecībā uz Izziņā par atzinumos sniegtajiem iebildumiem likumprojektam „Grozījumi likumā „Par valsts pensijām”” (turpmāk arī Izziņa) ietvertajām LM atsaucēm uz Latvijas pensionāru federācijas (LPF) valdē un Senioru lietu padomē (SLP) notikušajām diskusijām, jāpaskaidro, ka Latvijas pensionāru federācijas (LPF) valdē un Senioru lietu padomē (SLP) notikušās diskusijas LDDK ieskatā nav pietiekams pamats atkāpei no likumos nostiprinātā budžeta ietvara 2014., 2015. un 2016.gadam.
  - 1.1. 2013.gada 1.oktobrī Ministru kabinets (MK) apstiprināja un iesniedza Saeimai likumprojektu "Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2014., 2015. un 2016.gadam" likumprojektu „Par valsts budžetu 2014.gadam”. 2013.gada 7.novembrī likumi ir pieņemti Saeimā, 2013.gada 27.novembrī likumi ir izsludināti un šobrīd tie ir spēkā esoši.
  - 1.2. Saskaņā ar Anotācijā un Izziņā sniegto informāciju, apspriedes LPF valdē notikušas gan starplaikā starp likumu pieņemšanu Saeimā un to izsludināšanu, gan pēc to izsludināšanas. Savukārt vienošanās Senioru lietu padomē uz kuru Projekta anotācijā un Izziņā atsaucas LM, notikusi 2013.gada 19.decembrī, tas ir – laikā, kad budžeta ietvars 2014., 2015. un 2016.gadam bija zināms. Projekta anotācijā un Izziņā nav informācijas, ka laikposmā 2013.gada

27.novembra, kad likumi tika izsludināti, līdz 2013.gada 19.decembrim, kad Senioru lietu padomē notikusi iepriekš minētā vienošanās, būtu kļuvuši zināmi kaut kādi jauni, iepriekš neparedzēti apstākļi.

- 1.3. Tomēr Projekts paredz pensiju indeksācijai 2014.gadā novirzīt par 1,63 milj. euro vairāk, 2015.gadā par 9,9 milj. euro un 2016.gadā par 23,88 milj. euro vairāk, nekā to paredz likums „Par valsts budžetu 2014.gadam” un likums „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2014., 2015. un 2016.gadam”. Tātad Projekts ir pretrunā ar diviem spēkā esošiem likumiem.
- 1.4. Reizē ar Projektu nav iesniegti likumprojekti grozījumiem likumā "Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2014., 2015. un 2016.gadam" un likumā „Par valsts budžetu 2014.gadam”.
- 1.5. Izziņā nav informācijas par apstākļiem, kas Senioru lietu padomes un LPF valdes lēmumiem piešķirtu augstāku spēku, nekā likumiem.
2. Attiecībā uz Izziņā ietverto LM norādi, ka pensiju indeksācija arī ir viens no mehānismiem, kas veicina nabadzības mazināšanu, jāpaskaidro, ka no nabadzības un nevienlīdzības mazināšanas mazināšanas skatpunkta LM piedāvātais risinājums ir neefektīvs, turklāt, visneefektīvākais tieši visaugstākā nabadzības riska grupā.
Piemēram, personām, kurām pensija ir robežās no 213 līdz 285 euro, saskaņā ar piedāvāto Projektu pēc indeksācijas pensijas pieaugtu vidēji 7,5 euro, savukārt personām, kuru pensija ir robežās līdz 71 euro, tā pieaugtu vidēji 1,7 euro.
3. Attiecībā uz Izziņā ietverto LM norādi, ka Atbilstoši likumam „Par valsts budžetu 2014.gadam” un likumam „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2014., 2015. un 2016.gadam” valsts sociālās apdrošināšanas speciālā budžeta tiešā gada bilance tuvākajiem gadiem būs pozitīva, jānorāda sekojošais:
  - 3.1. Valsts sociālās apdrošināšanas sistēma veic riska izkliedi un līdzekļu pārdali ne tikai starp iemaksu veicējiem un pakalpojumu saņēmējiem viena gada ietvaros, bet, galvenokārt, arī riska izkliedi un līdzekļu pārdali starp iemaksu veicējiem un pakalpojumu saņēmējiem ilgā termiņā. Sistēmai ir jānoamortizē gan ekonomikas cikliskuma, gan demogrāfiskās svārstības, kas pārskatāmā nākotnē nav labvēlīgas pensiju speciālā budžeta ilgtspējai. Piemēram, šodien pieņemot pensiju iemaksu no divdesmitgadīga jaunieša, valsts uzņemas saistības, kuru sagaidāmais izpildes periods sāksies pēc 45 un beigsies aptuveni pēc 65 vai vairāk gadiem. Līdz ar to speciālā budžeta tiešā gada bilance nav pietiekams rādītājs tādām izmaiņām, kas atstāj ietekmi ļoti ilgam laika posmam.
  - 3.2. Viens no iemesliem, kādēļ valsts sociālās apdrošināšanas speciālā budžeta tiešā gada bilance tuvākajiem gadiem būs pozitīva, ir pamatbudžeta dotācija (172 milj. Euro) piemaksu par stāžu līdz 1996.gadam finansējuma nodrošināšanai.
  - 3.3. Pamatienesls, kādēļ valsts sociālās apdrošināšanas speciālā budžeta tiešā gada bilance tuvākajiem gadiem būs pozitīva, ir tas, ka pensiju nodrošināšanai no darba devēju, darba ņēmēju un pašnodarbināto veiktajām obligātās sociālās apdrošināšanas iemaksām tiek novirzīti par 25,8 procentiem vairāk, nekā tiek ieskaitīts šo personu pensiju kapitālā (pensiju izdevumiem, piemēram, šogad tiek novirzīti 25,16 % no iemaksu objekta, savukārt personas pensiju kapitālā ieskaita tikai 20 % no iemaksu objekta – skat. grafiku). Šī darba devēju, darba ņēmēju un pašnodarbināto personu pārmaxsa speciālajā budžetā šogad dos papildus ieņēmumus 290 milj. Euro apmērā.
Šis politisku apsvērumu dēļ diktētais virsmaksājums neļauj samazināt darba nodokļu slogu, kavē investīciju ienākšanu augstas pievienotās vērtības sektoros, nomāc Latvijas ekonomikas konkurētspēju, kavē darba algu pieaugumu, kavē ēnu ekonomikas īpatsvara mazināšanos, veicina darbības vecuma personu emigrāciju, kā arī neļauj veidot normālu veselības aprūpes finansēšanas modeli.

Grafiks: Pensiju nodrošināšanai ieturētais un personu pensiju kapitālā ieskaitītais līdzekļu apjoms

4. LM Izziņā un Anotācijā norādīja, ka 2013.gada 27.maijā ar Labklājības ministrijas rīkojumu Nr.36 tika izveidota Senioru lietu padome. Padomes mērķis ir nodrošināt efektīvu sabiedrisko organizāciju un valsts pārvaldes institūciju sadarbību pensionāru problēmu identifikācijā, izvērtēšanā un to risinājumu piedāvājumu izstrādē. LDDK nav informācijas par Padomes identificētajām problēmām, tomēr piedāvātais risinājums – mehāniska atsevišķu pensijas līmeņu indeksācija ar atšķirīgiem indeksiem – vairāk atgādina populistisku pasākumu, nevis reālu pensiju sistēmā esošu problēmu risināšanu. Padomes piedāvājums nerisina vairākas neatbilstības pensiju sistēmā, no kurām būtiskākās ir:

- 1) sākuma kapitāla atvasināšana no dažos gados veiktajām iemaksām;
- 2) negatīva kapitāla indeksa piemērošana; piemaksu par stāžu līdz 1996.gadam piešķiršana nevis atkarībā no stāža šajā laika posmā, bet gan atkarībā no personas dzimšanas gada;
- 3) nesamērīgi zemas minimālās pensijas noteikšana personām ar stāžu 20 un vairāk gadu,
- 4) nesamērīgi zema apgādnieka zaudējuma pensijas minimālā apmēra noteikšana.

4.1. Par sākuma kapitālu

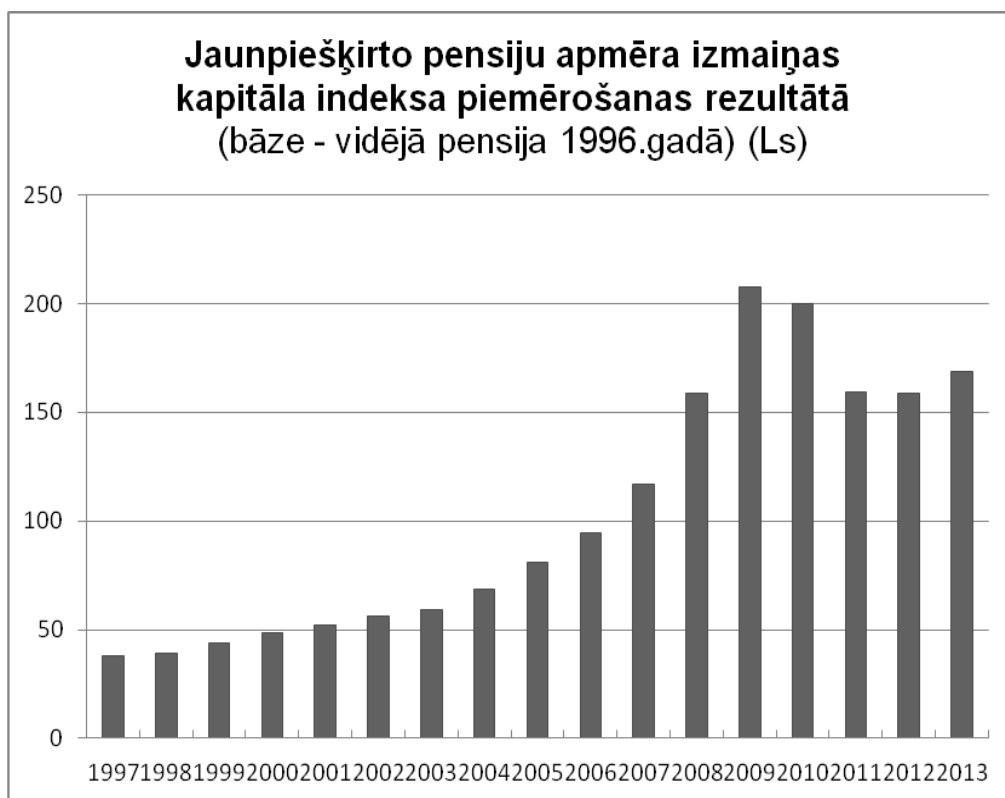
Sākuma kapitāls – it kā personas uzkrātais kapitāls par stāžu līdz 1996.gadam - ir noteikts pieņemot, ka laika posmā līdz 1995.gadam ieskaitot persona būtu pelnījusi vidēji tik, cik pelnīja laikā no 1996.gada līdz 1999.gadam. Šāds pieņēmums neatbilst patiesībai un nebija iespējams no algu iespējamās diferences aspekta. Tā piemērošanas rezultātā personām, kurām laikā no 1996.gada līdz 1999.gadam bija zema iemaksu alga, tiek noteikts ļoti zems sākuma kapitāls un no tā atvasinātas nepamatoti zemas pensijas, savukārt personām, kurām laikā no 1996.gada līdz 1999.gadam bija augsta iemaksu alga, tiek noteikts augsts sākuma kapitāls un no tā atvasinātas arī nepamatoti augstas pensijas.

LM piedāvātais likumprojekts šo problēmu nerisina. Vēl vairāk – atbilstīgi piedāvājumam personām, kuru pensija noteikta, balstoties uz zemu novērtētu

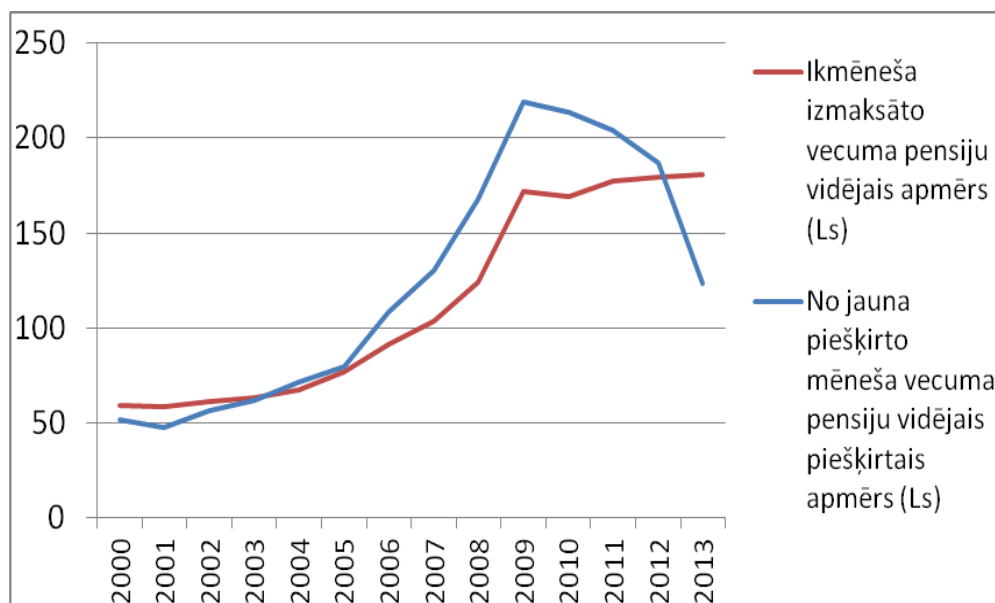
sājumkapitālu, saņems mazāku pielikumu pie pensijas, nekā personas ar augstu novērtētu sājumkapitālu.

4.2. Par kapitāla indeksu

Kapitāla indekss (KI) ir līdzeklis, kā pensijas pieskaņot naudas paritātei, vidējo algu izmaiņām, kopproduktam, demogrāfiskajai situācijai, budžeta iespējām u.c. Lai to nodrošinātu, ir nepieciešams KI piemērot gan aprēķinot pensiju, gan katru gadu ar ekvivalentu lielumu indeksējot visas agrāk piešķirtās pensijas. Latvijā KI piemēro tikai aprēķinot pensiju, bet jau piešķirtajām pensijām tiek piemēroti citi indeksi. Tas, ka vienu no šiem indeksiem (KI) piemēro arī tad, ja tas ir mazāks par vienu, padara pensijas atkarīgas no piešķiršanas gada. Tā piemēram, personām ar ekvivalentu darbmūžu un ekvivalentām sociālās apdrošināšanas iemaksām pensijas var atšķirties vairāk nekā par 20%, kas ir ekvivalents piektajai daļai no darbmūža. LM piedāvātais likumprojekts šo problēmu nerisina. Vēl vairāk – atbilstīgi piedāvājumam personām, kuru pensija noteikta balstoties uz zemi indeksētu sājumkapitālu, saņems mazāku pielikumu pie pensijas, nekā personas ar augstu indeksētu sājumkapitālu.

Grafiks: Jaunpiešķirto pensiju apmēra izmaiņas kapitāla indeksa piemērošanas rezultātā

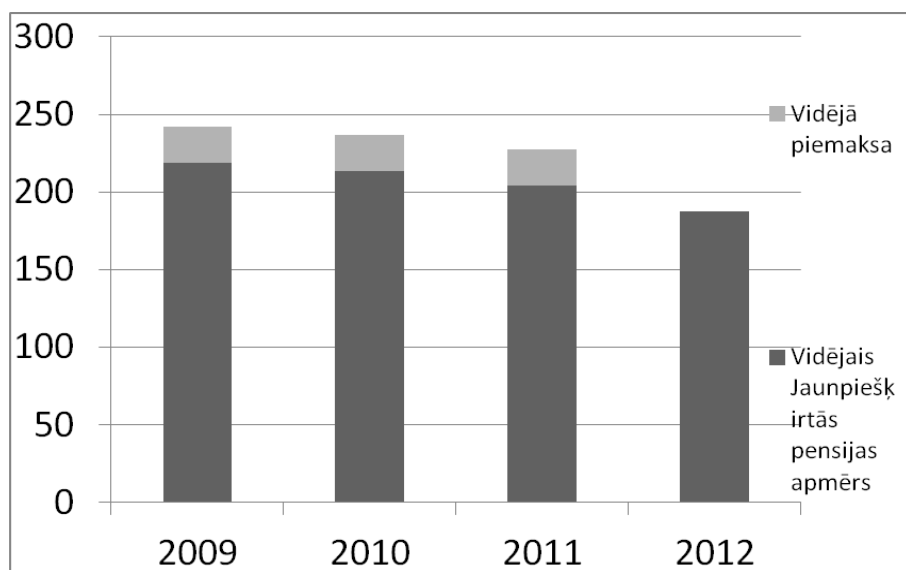
Grafiks: Pensiju izmaiņas Pensiju un Kapitāla indeksu ietekmē

Grafika dati liecina, ka Latvijā izmaksāto un jaunpiešķirto pensiju vidējie apmēri ir ļoti atšķirīgi, kas liecina par neadekvātu indeksācijas sistēmu.

4.3. Par piemaksām par stāžu līdz 1996.gadam

Piemaksas tika ieviestas, lai vismaz daļēji kompensētu nepamatoti zemu novērtēto sākumkapitālu un mazinātu nevienlīdzību. Šobrīd šīs piemaksas nevis mazina, bet palielina nevienlīdzību, jo saskaņā ar likumu piemaksas nepiešķir personām, kuras pensionējas pēc 2012.gada – turklāt, arī mazo pensiju saņēmējiem, kuriem tās pēc to mērķa pienāktos. Savukārt līdz 2009.gadam piešķirtās piemaksas saņem arī personas, kurām sākumkapitāls ir būtiski pārvērtēts (lielo pensiju saņēmēji), kuriem tās pēc to mērķa nepienāktos.

LM piedāvātais likumprojekts šo problēmu nerisina. Tas paredz saglabāt šo acīmredzami netaisnīgo sistēmu.

Grafiks: Jaunpiešķirto pensiju apmēra izmaiņas kapitāla indeksa piemērošanas un piemaksu atcelšanas rezultātā

Dati liecina, ka personas, kuras pensionējas sākot ar 2012.gadu, pie tiem pašiem citiem nosacījumiem saņem ievērojami mazākas pensijas, jo šo kontingentu ietekmē divi negatīvi faktori: kapitāla indeksa samazināšanās un piemaksu noņemšana.

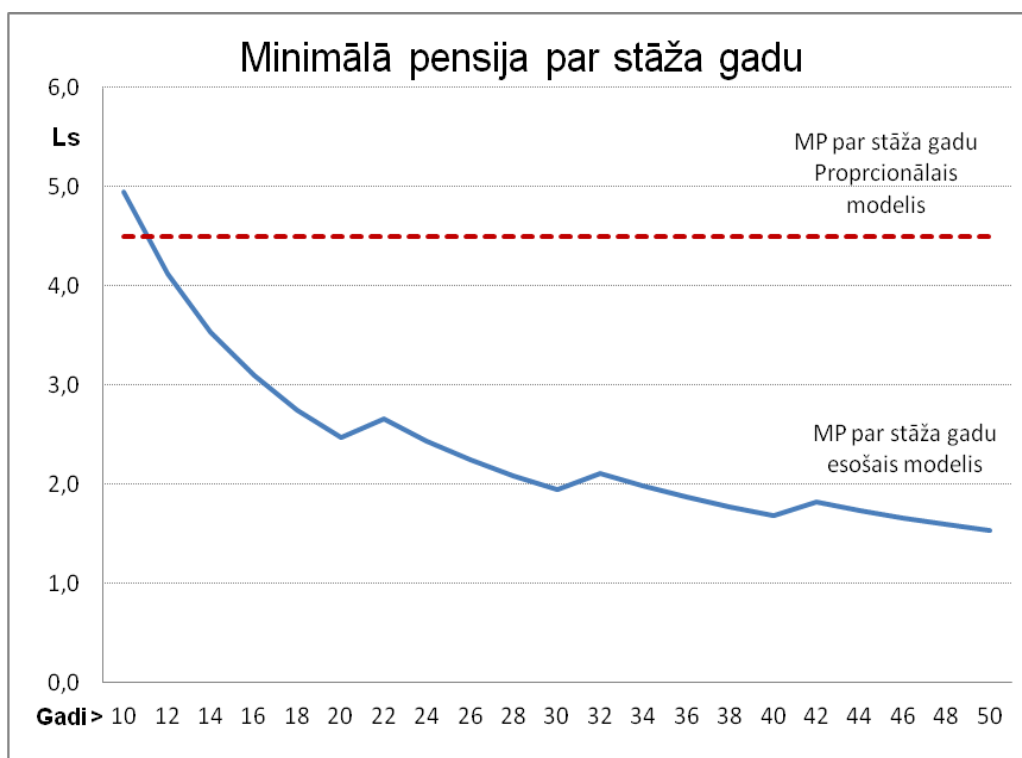
4.4. Par minimālās pensijas līmeni

Esošais vecuma pensijas garantētā minimālā apmēra (GMP) noteikšanas modelis ietver vairākas netaisnības, no kurām būtiskākās:

4.4.1. GMP noteikšana par stāža desmitgadēm nonivelē personu darbmūžu, nodrošinot vienādu GMP, piemēram, personām ar 10 un 20 gadu apdrošināšanas (darba) stāžu. Savukārt personām ar 10 un 50 gadu apdrošināšanas stāžu MP atšķiras tikai par 54%.

4.4.2. Esošajā MP modelī visaugstāk katrs darbmūža gads ir novērtēts personām ar vismazāko darba stāžu, bet viszemāk - personām ar vislielāko darba stāžu. Piemēram, personai ar 10 gadu darba stāžu MP ir Ls 4,95 (7,04 Euro) par katru darba stāža gadu, bet personai ar 50 gadu darba stāžu MP ir Ls 1,53 (2,18 Euro) par katru darba stāža gadu.

LM piedāvātais likumprojekts šo problēmu nerisina.

Grafiks: Minimālā pensija par stāža gadu - esošais modelis un samērīgs proporcionālais modelis

4.5. Par apgādnieka zaudējuma pensijas minimālo apmēru

Civillikums nosaka vecāku pienākumu uzturēt bērnus (179.pants). Ministru kabinets ir noteicis minimālo uzturlīdzekļu apmēru, kādu katram vecākam ir pienākums nodrošināt saviem bērniem neatkarīgi no iespējām un mantiskā stāvokļa (MK 2003.gada 1.jūlija noteikumi Nr.348). Apgādnieka zaudējuma pensija ir instruments, ar ko uzturlīdzekļu jautājums tiek risināts sociāli apdrošināta apgādnieka nāves gadījumā. Pensiju likums noteic, ka pensijas apmērs katram mirušā apgādnieka bērnam nedrīkst būt mazāks par 65 procentiem no valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta, kas veido 41,62 Euro. Savukārt Ministru kabinets ir noteicis minimālo uzturlīdzekļu līmeni katram

bērnam no viņa piedzimšanas līdz 7 gadu vecuma sasniegšanai — 25 % apmērā no minimālās mēneša darba algas (80 Euro) un katram bērnam no 7 gadu vecuma sasniegšanas līdz 18 gadu vecuma sasniegšanai — 30% apmērā no minimālās mēneša darba algas (96 Euro).

LM piedāvātais likumprojekts šo problēmu nerisina. Tas paredz saglabāt sociāli mazaizsargātai grupai - apgādniekus zaudējušajiem bērniem - divreiz mazāku minimālo uzturlīdzekļu līmeni, nekā ir noteicis Ministru kabinets.

Nemot vērā augšminēto, LDDK ieskatā jebkuri brīvie līdzekļi, kurus papildus likumā „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2014., 2015. un 2016.gadam” noteiktajam apjomam ir iespējams piešķirt pensiju izmaksām, ir nepieciešams izmantot virzībai uz demokrātijai svarīgo tiesiskuma un sociāli atbildīgas valsts virsprincipu ievērošanas nodrošināšanu.

Projekta tālākā virzība

Projekts tika atbalstīts Ministru kabinetā un 2014.gada 3.aprīlī Saeimā pieņemts likums „Grozījumi likumā **"Par valsts pensijām"**”¹³.

2014.gada 15.jūlijā **Ministru kabinetā tika pieņemti noteikumi par valsts pensijas apmēra pārskatīšanu.**¹⁴

2014.gada novembrī Deklarācijā par Laimdotas Straujumas vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību tika ietverta apņemšanās pārskatīt uzkrātā pensijas kapitāla aktualizācijas kārtību, novēršot ietekmējošo rādītāju strauju izmaiņu/svārstību ietekmi uz pensijas apmēru (114.punkts). 2015.gada 19.februārī Valsts sekretāru sanāsmē tika izsludināts likumprojekts „Grozījumi likumā „Par valsts pensijām”” (VSS 148), kas paredz daļēji risināt LDDK atzinumā par projektu VSS-5 minēto un iepriekš LM ignorēto negatīvā kapitāla indeksa problēmu.

Par Labklājības ministrijas izstrādāto likumprojektu „Grozījumi likumā "Par valsts sociālo apdrošināšanu””

Projekta sagatavošanas tiesiskais pamats:

Ministru kabineta 2013.gada 28.maija sēdes protokola Nr.32 71.§ 4.punkts, kurā uzdots Labklājības ministrijai sagatavot un labklājības ministram līdz 2013.gada 15.augustam iesniegt izskatīšanai Ministru kabinetā kā Ministru kabineta lietu grozījumus likumā „Par valsts sociālo apdrošināšanu”

Projekta sagatavošanas mērķis:

Noteikt, ka:

- persona, kura maksās sezonas laukstrādnieka ienākuma nodokli un kuras ienākums pie visiem sezonas laukstrādnieku ienākumu izmaksātājiem mēnesī pārsniedz 70,00 euro kļūst sociāli apdrošināta pensiju apdrošināšanai;
- sezonas laukstrādnieka ienākuma izmaksātājam (darba devējam) noteikt pienākumu par saviem līdzekļiem apdrošināt sezonas laukstrādnieku pret nelaimes gadījumiem (apdrošināšanas sabiedrības piedāvā nelaimes gadījumu apdrošināšanu, bet nepiedāvā apdrošināšanu pret invaliditāti, jo invaliditāte var rasties vispārējās saslimšanas rezultātā);
- pārsniedzot likumā „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” noteiktos kritērijus, darba devējs reģistrē sezonas laukstrādnieku ienākumu maksātāju kā darba ņēmēju

¹³ Publicēts: "Latvijas Vēstnesis", 75 (5135), 15.04.2014.

¹⁴ Ministru kabineta 2014.gada 15.jūlija noteikumi Nr.398, Publicēts: "Latvijas Vēstnesis", 138 (5198)

vispārējā kārtībā un no darba algas vispārējā kārtībā veic valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas.

Būtiskākie priekšlikumi:

Likumprojekts paredz noteikt, ka:

- 1) darba ņēmējs likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu” izpratnē ir persona, kura maksā sezonas laukstrādnieku ienākuma nodokli;
- 2) persona, kura maksā sezonas laukstrādnieku ienākuma nodokli var brīvprātīgi pievienoties pensiju apdrošināšanai;
- 3) persona ir pakļauta pensiju apdrošināšanai, ja viņas ienākumi mēnesī pārsniedz 70,00 euro;
- 4) katra persona, kas maksā sezonas laukstrādnieku ienākuma nodokli, tiek reģistrēta Valsts ieņēmumu dienestā un Valsts ieņēmumu dienestā tiek iesniegtas ziņas par sezonas laukstrādnieku ienākuma nodokļa maksātāja ienākumiem un aprēķināto nodokli;
- 5) pārsniedzot speciālā nodokļu režīma izmantošanai noteiktos kritērijus, sociālās apdrošināšanas iemaksas veicamas vispārējā kārtībā un tāpat arī darba ņēmējs reģistrējams vispārējā kārtībā;
- 6) sezonas laukstrādnieka ienākuma izmaksātājam (darba devējam) noteikt pienākumu par saviem līdzekļiem apdrošināt sezonas laukstrādnieku pret nelaimes gadījumiem.

LDDK vērtējums

LDDK iepazīnās ar likumprojektu izteica šādus apsvērumus:

Par likumprojekta ietvaros piedāvāto 6.panta 2² daļu:

Piedāvātā redakcija:

"(2²) Darba ņēmēji, kuri maksā sezonas laukstrādnieku ienākuma nodokli un kuru ienākums pie visiem sezonas laukstrādnieku ienākuma izmaksātājiem (darba devējiem) kopā mēnesī pārsniedz 70,00 euro, ir pakļauti pensiju apdrošināšanai."

LDDK ieskatā piedāvājums ietvēra divas problēmas:

1. Tika piedāvāts kā obligātu noteikt sezonas laukstrādniekiem vismazāk aktuālo apdrošināšanas veidu - pensiju apdrošināšanu (ar sezonas darbiem lielu pensiju tāpat neuzkrāt, ja vien tas nav saistīts ar kādu apdrošināšanas stāža robežšķirtni – piemēram, 30 gadu stāža sasniegšana u.c.). Savukārt apdrošināšana pret nelaimes gadījumu darbā, kas ir ļoti svarīga garantija, šajā pantā nav ietverta.
2. Nosacījums „*kuru ienākums pie visiem sezonas laukstrādnieku ienākuma izmaksātājiem (darba devējiem) kopā mēnesī pārsniedz 70,00 euro, ir pakļauti (...) apdrošināšanai*”, var darboties, ja laukstrādnieks pats veic obligātās sociālās apdrošināšanas iemaksas. Ja iemaksas veic darba devējs, viņš tiek nostādīts dīvainā atkarībā no citu darba devēju attiecībām ar konkrēto laukstrādnieku.

Nemot vērā apdrošināšanas veidu nepieciešamības prioritātes, LDDK piedāvāja divus risinājuma variantus:

- 1) sezonas laukstrādnieki obligāti tiek pakļauti apdrošināšanai pret nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām, invaliditātes apdrošināšanai, maternitātes un slimības apdrošināšanai un vecāku apdrošināšanai un saskaņā ar LM piedāvātajiem un projektā iebalsotajiem papildinājumiem 5.pantā (papildināt ar 3.¹ daļu) var brīvprātīgi pievienoties pensiju apdrošināšanai;
- 2) sezonas laukstrādnieki obligāti ir pakļauti apdrošināšanai pret nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām, invaliditātes apdrošināšanai, maternitātes

un slimības apdrošināšanai un vecāku apdrošināšanai un, sasniedzot noteiktu ienākumu līmeni, – arī pensiju apdrošināšanai.

Par likumprojekta ietvaros piedāvāto 23.1 pantu:

Piedāvātā redakcija:

„Sezonas laukstrādnieka ienākuma izmaksātājam (darba devējam) ir pienākums par saviem līdzekļiem apdrošināt sezonas laukstrādnieku ienākuma nodokļa maksātāju pret nelaimes gadījumiem.”

LDDK ieskatā piedāvājums ietvēra trīs problēmas:

1. Piedāvātā redakcija paredz apdrošināt darba ņēmēju pret nelaimes gadījumiem vispār, kas tā īsti nav darba devēja jautājums. Darba devēja minimālajam pienākumam vajadzētu būt apdrošināt pret nelaimes gadījumiem darbā.
2. Nelaimes gadījumi darbā ir klasiska sociālās apdrošināšanas sastāvdaļa, bet piedāvātā redakcija to neparedz. Var, protams, kādā no likumiem noteikt, ka sezonas laukstrādniekus nedrīkst nodarbināt pie ienākuma izmaksātāja, kuram nav veikta vispārējā civiltiesiskās atbildības apdrošināšana, kas ietver arī laukstrādnieka nelaimes gadījuma risku, tomēr tas noteikti nav virziens, kuru vajadzētu piedāvāt darba attiecību ietvarā.
3. Klasiskā nevalsts apdrošināšana nav ļoti vienkārša procedūra, tās administrēšanas izmaksas īsiem termiņiem var būt ļoti augstas, tā parasti ietver drošības termiņu (noteikts laika posms starp līguma noslēgšanu un apdrošināšanas darbības sākuma brīdi), kas šajos gadījumos var būt šķērslis nodarbinātības legalizēšanai.

Papildus tam jānorāda vēl trīs faktori:

1. Saeimas SDLK sēdē tika minēts cits apdrošināšanas veids - Sezonas laukstrādnieku ienākuma izmaksātāja vispārējās civiltiesiskās atbildības apdrošināšana, kas, iespējams, var tikt izmantota lauksaimnieka paglābšanai no bankrota nelaimes gadījuma iestāšanās reizē, bet tā nav konkrēta sezonas laukstrādnieka apdrošināšana pret nelaimes gadījumiem darbā un likums „Par valsts sociālo apdrošināšanu” nav normatīvais akts, kurā to risināt.
2. Apdrošināšana pret nelaimes gadījumiem darbā ir daudz svarīgāka par likumprojektā ietvertu valsts pensiju apdrošināšanu (ar sezonas darbiem lielu pensiju tāpat neuzkrāt) savukārt apdrošināšana pret nelaimes gadījumu darbā dod ļoti svarīga garantija, tai skaitā īstermiņa nodarbinātības gadījumos.
3. Apdrošināšanai pret nelaimes gadījumiem darbā nevajadzētu piemērot ienākumu minimuma sliekšni. Tā ir jānodrošina visos nodarbinātības gadījumos neatkarīgi no ienākumiem.

Visi šie faktori liek secināt, ka Sezonas laukstrādnieku sociālajai apdrošināšanai pret nelaimes gadījumiem darbā ir jābūt ietvertai obligātās valsts sociālās apdrošināšanas sistēmas ietvaros.

Lai to nodrošinātu, LDDK piedāvāja^{23.1} pantu izteikt šādā redakcijā:

“23.¹ pants. Sezonas laukstrādnieku ienākuma izmaksātāja (darba devēja) pienākums apdrošināt sezonas laukstrādnieku

Sezonas laukstrādnieka ienākuma izmaksātājam (darba devējam) ir pienākums no saviem līdzekļiem veikt obligātās sociālās apdrošināšanas iemaksas sezonas laukstrādnieku sociālajai apdrošināšanai pret nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām. Iemaksu apmēru un iemaksu veikšanas kārtību nosaka Ministru kabinets.”

Nemot vērā, ka īstermiņa nodarbinātības gadījumos svarīgi ir tādi apdrošināšanas veidi, kā invaliditātes apdrošināšana (3,21 % no iemaksu objekta); maternitātes un slimības apdrošināšana (2,46 %); vecāku apdrošināšana (1,17 %), kas kopā ar apdrošināšanu pret nelaimes gadījumiem darbā (0,46 %) veidotu kopējo likmi - 7,3%.

Minimālās algas gadījumā naudas izteiksmē tas būtu 1,13 Euro maksājums par katru nodarbinātības dienu.

Lai īstenotu šādu (darba ņēmējam draudzīgāku) modeli, LDDK piedāvāja 23.¹ pantu izteikt šādā redakcijā:

23.¹ pants. Sezonas laukstrādnieku ienākuma izmaksātāja (darba devēja) pienākums apdrošināt sezonas laukstrādnieku

Sezonas laukstrādnieka ienākuma izmaksātājam (darba devējam) ir pienākums no saviem līdzekļiem veikt obligātās sociālās apdrošināšanas iemaksas sezonas laukstrādnieku sociālajai apdrošināšanai pret nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām, invaliditātes apdrošināšanai, maternitātes un slimības apdrošināšanai un vecāku apdrošināšanai. Iemaksu apmēru un maksāšanas kārtību nosaka Ministru kabinets."

LDDK priekšlikumi netika ņemti vērā.

Projekta tālākā virzība

Projekts tika atbalstīts Ministru kabinetā un 2014.gada 13.martā Saeimā tika pieņemts likums „Grozījumi likumā „Par valsts sociālo apdrošināšanu””¹⁵

Par Ārlietu ministrijas izstrādāto likumprojektu „Grozījums likumā „Par valsts sociālo apdrošināšanu””

Projekta sagatavošanas tiesiskais pamats:

Ārlietu ministrijas iniciatīva

Projekta sagatavošanas mērķis

Nodrošinātu diplomātu laulātajiem pēc atgriešanās Latvijā iespēju saņemt bezdarbnieka pabalstu.

Būtiskākie priekšlikumi:

Iekļaut diplomātu laulātos to personu kategorijā, kuras par valsts budžeta līdzekļiem ir apdrošināmas pret bezdarbu.

LDDK vērtējums

LDDK iepazīnās ar projektu un iebilda pret Projektu AM piedāvātajā redakcijā.

LDDK ieskatā Projekts nebija atbalstāms jo:

1. Atrašanās ārvalstīs pati par sevi mūsdienās nav šķērslis darba ienākumu gūšanai.
2. Bezdarbnieka pabalsts ir tipisks īstermiņa ienākuma atvietošanas instruments gadījumiem, kad persona zaudē ienākumus. Šajā gadījumā nav potenciāli apdrošināmās personas ienākuma zaudējuma.
3. Projekta īstenošanas gadījumā uz bezdarbnieka pabalstu varētu pretendēt arī personas, kas nav bijušas darba attiecībās pirms devušās uz ārvalstīm kā diplomātisko un konsulāro dienestu pildošas personas laulātais.

LDDK ieskatā AM uzrādīto problēmu var risināt:

- 1) Papildinot likuma “Par apdrošināšanu bezdarba gadījumam” 5.panta trešo daļu minētās kategorijas ar vēl vienu kategoriju;
- 2) Izslēdzot laika posmu, kurā persona uzturas ārvalstīs kā diplomātisko un konsulāro dienestu pildošas personas laulātais, no perioda, kas likuma “Par

¹⁵ Publicēts: "Latvijas Vēstnesis", 63 (5123), 28.03.2014.

apdrošināšanu bezdarba gadījumam” ietvaros tiek piemērots bezdarbnieka statusa iegūšanai un pabalsta apmēra noteikšanai.

Projekta tālākā virzība

2015.gada 12.martā Saeimā tika pieņemts likums „Grozījumi likumā „Par valsts sociālo apdrošināšanu””¹⁶.

LDDK priekšlikumi netika ņemti vērā

Par Labklājības ministrijas izstrādāto koncepcijas projektu „Par sociālās uzņēmējdarbības ieviešanas iespējām Latvijā” (VSS-127)

Projekta sagatavošanas tiesiskais pamats:

Deklarācijas par Laimdotas Straujumas vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību 13.punktu¹⁷, kā arī Latvijas Nacionālajā attīstības plānā 2014. – 2020. gadam noteiktajiem uzdevumiem¹⁸, kas paredz sabiedrības iesaisti sociālo problēmu risināšanā, sekmējot sociālo uzņēmumu izveidi un darbību

Projekta sagatavošanas mērķis:

Atzīt un novērtēt sociālo uzņēmumu potenciālu, uzsākt pilnvērtīgas un efektīvas atbalsta sistēmas veidošanu un tiesiskā ietvara sociālās uzņēmējdarbības attīstībai izstrādi, piedāvāt definīciju un atbilstības kritērijus, kā arī atbalsta virzienus sociālajiem uzņēmumiem

Būtiskākie priekšlikumi:

Koncepcijā piedāvāts problēmas izklāsts un risinājuma varianti jaunas politikas iniciatīvas īstenošanai.

Koncepcija nerisina jautājumu par valsts un pašvaldību sniegtajiem publiskajiem pakalpojumiem, bezpeļņas organizāciju, īpašu kārtību pieejai finansējumam, labdarību, vai sociālo ekonomiku tās kopumā.

LDDK vērtējums

LDDK iepazīnās ar projektu un izteica vairākus priekšlikumus, kas daļēji tika ņemti vērā.

Projekta tālākā virzība

2014.gada 4.oktobrī Ministru kabinets nolēma atbalstīt koncepcijas projektu un uzsākt jaunu politikas iniciatīvu.

Par atbildīgo institūciju koncepcijas īstenošanā tika noteikta Labklājības ministrija.

---

¹⁶ Likums, Publicēts: "Latvijas Vēstnesis", 60 (5378), 25.03.2015. Stājas spēkā: 08.04.2015.;

¹⁷ Deklarācija par Laimdotas Straujumas vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību, 13. punkts, pieejams: <http://www.mk.gov.lv/lv/mk/darbibu-reglamentejosie-dokumenti/Straujumas-valdibas-deklaracija/>

¹⁸ Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2014. – 2020. gadam (apstiprināts 20.12.2012.), [247] paragrāfs, pieejams: http://www.pkc.gov.lv/images/NAP2020%20dokumenti/20121220_NAP2020_Saeima_apstiprinats.pdf

Par Ministru kabineta noteikumu projektu Grozījumi Ministru kabineta 2013.gada 17.septembra noteikumos Nr.873 „Zāļu valsts aģentūras maksas pakalpojumu cenrādis” (VSS-219)

Projekta sagatavošanas tiesiskais pamats:

Ministru kabineta 2013.gada 29.janvāra sēdes protokola Nr.6 26.§ 3.punkts.

Projekta sagatavošanas mērķis:

Noteikumos Nr.873 bija nepieciešami grozījumi, jo spēkā stājušies grozījumi normatīvajos aktos, kas regulē farmācijas jomu un paredz Aģentūrai papildus pienākumus vai maina atsevišķu Noteikumos Nr.873 minēto pakalpojumu būtību.

Būtiskākie priekšlikumi:

Projekts paredzēja palielināt komersantu maksājumus par Zāļu valsts aģentūras sniegtajiem pakalpojumiem, kā arī ietvēra administratīvo izmaksu pieauguma risku nozarē strādājošajiem komersantiem.

LDDK vērtējums

LDDK iepazīnās ar projektu un iebilda pret VM centieniem palielināt komersantu maksājumus par Zāļu valsts aģentūras sniegtajiem pakalpojumiem, kā arī pret administratīvo izmaksu pieauguma risku nozarē strādājošajiem komersantiem.

LDDK ieskatā virzībai ir jābūt pretējai – valsts pārvaldei ir jākļūst efektīvākai un administratīvais slogs iespēju robežās pakāpeniski ir jāsamazina.

Projekta tālākā virzība

Projekts Ministru kabinetā atbalstīts 2014.gada 2.septembrī¹⁹

Par projektu „Pamatnostādņu „Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām īstenošanas pamatnostādnes 2014.-2020.gadam” īstenošanas plāns 2014.gadam” (VSS-210)

Projekta sagatavošanas tiesiskais pamats:

Ministru kabineta 2013.gada 22.novembra rīkojums Nr.564 „Par Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām īstenošanas pamatnostādņēm 2014.–2020.gadam”, kas paredzēja Labklājības ministrijai sagatavot un labklājības ministram līdz 2014.gada 1.jūlijam iesniegt Ministru kabinetā pamatnostādņu īstenošanas plānu 2014.gadam.

Projekta sagatavošanas mērķis:

Pamatnostādņu mērķis un veicamie uzdevumi ir virzīti uz to, lai, īstenojot Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām, veicinātu personu ar invaliditāti pamattiesību un pamatbrīvību nodrošināšanu. Projekts izstrādāts, lai uzsāktu Pamatnostādņu īstenošanu.

Būtiskākie priekšlikumi:

Veikt pasākumus, lai:

- 1) nodrošinātu kvalitatīvu un konkurētspējīgu pamatizglītību un vidējā izglītība bērniem ar invaliditāti, veicinot viņu iekļaušanos visās izglītības pakāpēs un veidos, atbilstoši viņu spējām;

¹⁹ Publicēts: "Latvijas Vēstnesis", 174 (5234), 04.09.2014.

- 2) veicinātu personu ar invaliditāti iekļaušanai darba tirgū, sniedzot attiecīgu atbalstu, ņemot vērā personas ar invaliditāti funkcionālo traucējumu veidu;
- 3) nodrošinātu personu ar invaliditāti labklājības līmeņa paaugstināšanu, samazinot nabadzības riskam pakļauto personu skaitu un nodrošināt, ka ikviena persona ar invaliditāti saņem mērķtiecīgu un efektīvu valsts atbalstu, atbilstoši personas funkcionālā traucējuma veidam;
- 4) veicinātu personu ar invaliditāti iespējas īstenot cilvēktiesības un brīvības un dzīvot pilnvērtīgu, cieņpilnu dzīvi, nodrošinot kvalitatīvu informatīvo un demokrātisko telpu, tādējādi stiprinot sabiedrības savstarpējo komunikāciju un izpratni.

LDDK vērtējums

Latvijas Darba devēju konfederācija iepazīnās ar projektu un kopumā to atbalstīja, bet vienlaikus vērsa Labklājības ministrijas uzmanību uz to, ka Projekta sadaļas „Plānā paredzētie pasākumi 2014.gadā” apakšpunkts 3.1.2. LM piedāvātajā redakcijā nav pietiekami precīzi orientēts uz 3.Sadaļā nospraustā mērķa - uzlabot personu ar invaliditāti dzīves līmeņa kvalitāti – sasniegšanu.

Kā viens no uzdevumiem augšminētā mērķa sasniegšanai sadaļā 3.1.2. ir minēts: Atbilstoši jaunās invaliditātes noteikšanas sistēmai, kas balstīta uz darbspēju, funkcionālo traucējumu un individuālo vajadzību novērtēšanu, izvērtēt valsts atbalstu personām ar invaliditāti (t.sk., pabalsts transporta izdevumu kompensēšanai invalīdiem, kuriem ir apgrūtināta pārvietošanās, pabalsts asistenta izmantošanai personām ar 1.grupas redzes invaliditāti.

- 1) Sadaļā “Pasākumi” šajā pozīcijā ir paredzēts izvērtēt un noteikt mērķtiecīgāku pabalsta piešķiršanu un izmaksu invalīdiem, kuriem nepieciešama īpaša kopšana, ja pabalsta saņēmējs ievietots ilgstošas aprūpes institūcijā. LDDK ieskatā mērķtiecīgāka pabalsta piešķiršana un izmaksa ir labs, tomēr ne pietiekams pasākums efektīvai augšminētā mērķa sasniegšanai. Gadījumos, ja aprūpi neveic profesionāls personāls, reizē ar pabalsta piešķiršanu ir jāveic potenciālā aprūpētāja apmācība un aprūpes monitorings, kā arī jāveido aprūpētāja “atvaļinājuma” sistēma, kuras ietvaros ir jāparedz iespēja personai aprūpētāja “atvaļinājuma” laikā saņemt kvalitatīvu aprūpes pakalpojumu.
- 2) Sadaļā 3.1.2. ir minēts arī uzdevums izvērtēt nepieciešamību ieviest valsts materiālu atbalstu personām ar invaliditāti darbspējīgā vecumā, kuru apgādībā ir bērni. Tomēr sadaļā “Pasākumi” šāda pozīcija nav ietverta.

Projekta tālākā virzība

Saskaņā ar Ministru kabineta 2013.gada 22.novembra rīkojuma Nr.564 „Par Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām īstenošanas pamatnostādņem 2014.-2020.gadam” 4.2.apakšpunktu Labklājības ministrijai pamatnostādņu īstenošanas plāns 2015. – 2017.gadam bija jāiesniedz Ministru kabinetā līdz 2014.gada 1.novembrim. Tomēr Ministru kabineta 2014.gada 9.decembra sēdē tika nolemts pagarināt iesniegšanas termiņu līdz 2015. gada 31.jūlijam.²⁰

²⁰ Ministru kabineta 10.12.2014. rīkojums Nr. 765/LV, 247 (5307), 11.12.2014.

Par Ministru kabineta noteikumu projektu *Grozījumi Ministru kabineta 2013.gada 22.janvāra noteikumos Nr.47 "Farmakovigilances kārtība"* (VSS-268)

Projekta sagatavošanas tiesiskais pamats:

Ministru kabineta 2014.gada 7.janvāra sēdes protokola Nr.1 24.§ 2.punkts, kas noteica izpētīt jautājumu par farmakovigilances pienākumu noteikšanu personām, kas Latvijā izplata paralēli importētās un paralēli izplatītās zāles, kā arī personām, kas Latvijā ievieš un izplata citās Eiropas ekonomiskās zonas valstīs reģistrētas, bet Latvijā neregistrētas zāles saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2001.gada 6.novembra Direktīvas 2001/83/EK par Kopienas kodeksu, kas attiecas uz cilvēkiem paredzētām zālēm 126a pantu.

Projekta sagatavošanas mērķis:

Projekts izstrādāts, lai papildinātu un padarītu skaidrākas zāļu lietošanas drošuma uzraudzības prasības un ziņošanas kārtību par zāļu blakusparādībām - zāļu lietošanas izraisītām kaitīgām un nevēlam/am organisma reakcijām.

LDDK vērtējums

Latvijas Darba devēju konfederācija iepazīnās ar projektu un iebilda pret Projektu kopumā, jo tas neparedzēja farmakovigilances prasības attiecināt ne tikai uz zāļu reģistrācijas īpašniekiem, bet arī uz nacionālajā reģistrācijas procedūrā reģistrētajiem zāļu paralēlās importēšanas veicējiem. Tādā veidā daļa uzņēmēju ir nostādīta nelabvēlīgākā situācijā. LDDK izteica priekšlikumu izstrādāt un ietvert Projektā grozījumus, kas Noteikumus attiecinātu ne tikai uz zāļu reģistrācijas īpašniekiem, bet arī uz personām, kas Latvijā paralēli importē vai izplata zāles, kā arī uz personām, kas izplata Latvijā neregistrētas zāles (tikai citās valstīs reģistrētas zāles).

Par projektu „*Darbības programma Eiropas atbalsta fonda vistrūcīgākajām personām īstenošanai Latvijā 2014.-2020.gada plānošanas periodā*” (VSS-250)

Projekta sagatavošanas tiesiskais pamats:

Projekts izstrādāts saskaņā ar:

1. Labklājības ministrijas (turpmāk – LM) izstrādāto Informatīvo ziņojumu "Par Eiropas Atbalsta fondu vistrūcīgākajām personām (turpmāk-Fonds) pārvaldības un kontroles sistēmu un ieviešanu Latvijā 2014.-2020.gada plānošanas periodā"²¹;
2. LM izstrādāto Darbības programmu (turpmāk – darbības programma) pārtikas un pamata materiālās palīdzības sniegšanai vistrūcīgākajām personām 2014.-2020.gada plānošanas periodā"²² ;
3. Likumu „Eiropas Atbalsta fonda vistrūcīgākajām personām 2014.-2020. gada plānošanas perioda vadības likums"²³ (turpmāk-likums).

Projekta sagatavošanas mērķis:

Projekts izstrādāts, lai nodrošinātu pamatu Fonda vadības un kontroles sistēmai.

Būtiskākie priekšlikumi:

²¹ izskatīts MK 2014.gada 3.jūnija sēdē (prot. Nr.31 47.§ 5.punkts)

²² izskatīts MK 2014.gada 2.septembra sēdē (prot. Nr.46 43.§un 03.09.2014.MK rīkojums Nr.475)

²³ Pieņemts Saeimā 2014. gada 25. septembrī

Noteikumos iekļautas desmit nodaļas sadalījumā pa nosakāmajiem jautājumiem, pirmajā no tām apskatot vispārīgos jautājumus, tai skaitā, Fonda kopējo finansējumu un darbības, kuru īstenošanai finansējums paredzēts. Noteikumi nosaka:

1. personu loku, kurām ir tiesības uz Fonda atbalstu Atbilstoši Fonda darbības programmā²⁴ noteiktajam,
2. preču satura un kvalitātes prasības;
3. pamatprasības preču iepirkuma organizēšanai un piegādātāja pretendenta izvēlei;
4. papildpasākumus ar mērķi mazināt personu sociālo atstumtību, veicināt to patstāvību savu sociālo problēmu vai ārkārtas situācijas rezultātā radušos problēmu risināšanā ilgtermiņā;
5. partnerorganizāciju atlases izsludināšanas kārtību;
6. Fonda attiecināmos izdevumus un to apmēru;
7. kārtību, kādā valsts budžetā tiek plānoti līdzekļi tās ieviešanai.

LDDK vērtējums

LDDK iepazīnās ar Labklājības ministrijas (LM) izstrādāto projektu un izteica vairākus iebildumus, no kuriem būtiskākie:

1. LDDK iebilda pret Projekta 2.sadaļā ietverto pozīciju, kuras ietvaros kā viena no augsta nabadzības riska grupām ir minētas arī vienas personas mājsaimniecības. Ņemot vērā, ka:
  - 1) Latvijā mājsaimniecību izdevumu struktūrā ir relatīvi augsts pārtikas izdevumu līmenis (mājsaimniecībām ar bērniem tas var sasniegt pat 30%, kas saskaņā ar OECD klasifikāciju ir ekvivalents par 14 gadiem jaunāka bērna pielīdzinātajam īpatsvaram);
  - 2) Vienas personas mājsaimniecībā nav apgodājamo personu un nabadzības pamatotība darbības vecumā esošajām darbībasīgajām personām ir relatīvi zema;
  - 3) Kā arī ņemot vērā to, ka šīs atbalsta programma ir orientēta uz nenodrošinātību ar pārtiku un bērnu materiālo nenodrošinātību, vienas personas mājsaimniecības nav izceļamas kā atsevišķa nabadzības riska grupa.
2. LDDK iebilda pret Projekta 25.sadaļā ietverto pieņēmumu, ka vienas līdz trīs personu mājsaimniecības vienā reizē saņem vienu pārtikas komplektu, savukārt lielākas mājsaimniecības - divus pārtikas komplektus.
LDDK ieskatā pārtikas atbalsts būtu sniedzams proporcionāli mājsaimniecībā esošo personu skaitam.

LDDK iebildumi tika ņemti vērā un precizētais projekts tika saskaņots bez iebildumiem.

Projekta tālākā virzība

Projekts Ministru kabinetā tika izskatīts 2014.gada 25.novembrī²⁵ un atbalstīts ar LDDK izteiktajiem priekšlikumiem.

²⁴ Darbības programma pārtikas un pamata materiālās palīdzības sniegšanai vistrūcīgākajām personām 2014.-2020.gada plānošanas periodā (atbalstīta ar MK 2014.gada 3. septembra rīkojumu Nr.475), 11. un 21.rindkopa

²⁵ Ministru kabineta 25.11.2014. noteikumi Nr. 727/LV, 245 (5305), 09.12.2014..

Par projektu „Pozīcija Nr. 1 par Padomes secinājumu projektu par sievietēm un ekonomiku: ekonomiskā neatkarība nepilna darba laika nodarbinātības un pašnodarbinātības kontekstā”

Projekta sagatavošanas tiesiskais pamats

2014.gada 17.janvārī Komisija publicētais priekšlikums, kura mērķis ir atvieglot darbinieku tiesības brīvi pārvietoties, kas ir noteiktas Līguma par ES darbību 45.pantā, izveidojot vienotu ietvaru sadarbībai starp dalībvalstīm un Komisiju.

2014.gada 9.aprīlī ES Komisijas publicētais priekšlikums, ar kuru izveido Platformu ar mērķi uzlabot sadarbību starp dalībvalstu atbildīgajām izpildinstitūcijām, uzlabot dalībvalstu izpildinstitūciju tehnisko kapacitāti, uzlabot sabiedrības izpratni par problēmjautājuma risināšanas steidzamību un mudināt dalībvalstis pastiprināt centienus cīņai pret nedeklarēto darbu.

Projekta sagatavošanas mērķis:

Latvijas nacionālās pozīcijas sagatavošana Eiropas Savienības Nodarbinātības, sociālās politikas, veselības un patērētāju lietu ministru padomes 2014.gada 19.-20.jūnija sanāsmē izskatāmajos Labklājības ministrijas un Kultūras ministrijas kompetencē esošajos jautājumos.

LDDK vērtējums

LDDK iepazīnās ar Labklājības ministrijas (LM) izstrādāto projektu un izteica iebildumu pret Projekta 2.sadaļu „Situācija Latvijā”, LM piedāvātajā redakcijā, jo tā nesniedza skaidru priekšstatu par ekonomiskajām sankcijām, kas tiek vērstas pret vecākiem, kuri laika posmā, kad ir nepieciešama bērnu individuāla aprūpe (līdz bērns sasniedz viena gada vecumu), nolemj solidāri dalīt rūpes par bērnu, abi izmanto nepilna darba laika nodarbinātības formu, valsts liedz vecākiem iespēju saņemt vecāku pabalstu pat tad, ja abu vecāku darba slodzes kopīgais samazinājums ir 40 un vairāk stundas nedēļā (kas atbilst vismaz vienai darba slodzei).

LDDK izteica priekšlikumus:

1. Projekta 2.sadaļu papildināt ar jaunu (7.) rindkopu, kurā ir paskaidrota esošā situācija un tās negatīvā ietekme uz dzimumu līdztiesību;
2. Projekta 2.sadaļas rindkopu, kurā skaidrots izmaiņas, kādas vecāku pabalstu sistēmā tiks ieviestas ar 2014.gada 1.oktobri, papildināt ar tekstu, ka jaunais nosacījums, kas paredz strādājošiem sociāli apdrošinātiem vecākiem piešķirt vecāku pabalstu 30% apmērā no aprēķinātā vecāku pabalsta, nedaudz mazina ekonomiskās sankcijas pret strādājošiem sociāli apdrošinātiem vecākiem, bet pilnībā tās nenovērš.
3. Projekta 2.sadaļas Apakšindikatora E skaidrojumu par iemesliem, kādēļ Latvijā nepilnīgi tiek izmantotas nepilna darba laika nodarbinātības iespējas, papildināt ar norādi par vecāku pabalsta sistēmas negatīvo ietekmi uz nepilna darba laika nodarbinātību pat tādos dzīves periodos, kad tā ir ļoti nepieciešama.

LDDK priekšlikumi netika ņemti vērā.

Projekta tālākā virzība

Labklājības ministrs 2014.gada 8.aprīlī apstiprināja pozīciju Nr.1. par Padomes secinājumu projektu par sievietēm un ekonomiku: ekonomiskā neatkarība nepilna darba laika nodarbinātības un pašnodarbinātības kontekstā.

Projekts Ministru kabinetā tika izskatīts un atbalstīts 2014.gada 17.jūnijā.²⁶

²⁶ Ministru kabineta 2014.gada 17.jūnija sēdes protokols Nr.33, 105.§.

Par Labklājības ministrijas izstrādāto projektu "Konceptija par adopcijas un ārpusģimenes aprūpes sistēmu pilnveidošanu" (VSS-598)

Projekta sagatavošanas tiesiskais pamats:

Pamatnostādnes sociālo pakalpojumu attīstībai 2014. – 2020.gadam²⁷

Rīcības plāna pamatnostādņu „Ģimenes valsts politikas pamatnostādnes 2011. – 2017.gadam”²⁸ 5.5.2. un 5.5.3.punkts.

Projekta sagatavošanas mērķis:

- 1) Izveidot normatīvo bāzi adopcijas un ārpusģimenes aprūpes sistēmu pilnveidošanai;
- 2) pabalsta aizbildnim par bērna uzturēšanu un atlīdzības par aizbildņa pienākumu pildīšanu - apmēru palielināšanu;
- 3) izvērtēt iespēju noteikt tiesības adoptētājiem saņemt valsts sociālos pabalstus līdzvērtīgi bioloģiskajām ģimenēm.

LDDK vērtējums

Latvijas Darba devēju konfederācija iepazīnās ar Labklājības ministrijas izstrādāto projektu un izteica vairākus iebildumus, no kuriem būtiskākie:

1. LDDK iebilda pret priekšlikumu izveidot profesionālo audžuģimeņu institūciju. Ņemot vērā, ka Latvijā pirms audžuģimenes statusa iegūšanas personas iziet obligātu apmācību, audžuģimenes nevar iedalīt profesionālās un ne profesionālās. LDDK ieskatā ir jāvērtē nepieciešamība izveidot specializēto audžuģimeņu institūciju.
2. LDDK iebilda pret Projekta 2.2.sadaļā minētais, ka: „aizbildņa pienākumu pildīšana atbilstoši likumdevēja gribai pamatā ir saistāma ar vēlmi rūpēties par sev tuvu bērnu, kas palicis bez vecāku gādības. LDDK ieskatā aizbildņa pienākumu pildīšana atbilstoši likumdevēja gribai ir saistāma ar vēlmi rūpēties par bērnu, kas palicis bez vecāku gādības.
3. LDDK iebilda pret Projekta 2.2.sadaļā izteikto apgalvojumu, ka Civillikuma 222.pantā ietvertā norma, kas paredz nepieciešamību bez vecāku aizgādības palikušam bērnam iecelt aizbildni, ir novecojusi. Augšminētā apgalvojuma izdarīšanai ir nepamatoti pretnostatīti jēdzieni „bez vecāku gādības palikuši bērni” un „bāreņi”, kā arī aizbildnības institūts nepamatoti pretnostatīts tādām ārpusģimenes aprūpes formām, kā audžuģimene un bērnu aprūpes iestāde. Jēdziens „aizbildnība” ir skatāms plašāk par jēdzienu „aprūpe”, jo aizbildnība ietver sevī ne tikai pienākumu tieši vai pastarpināti nodrošināt bērna aprūpi, bet arī bērna personisko un mantisko interešu pārstāvību, ko ir nepieciešams nodrošināt katram bērnam neatkarīgi no aprūpes formas.

Daļa no iebildumiem tika ņemta vērā.

Projekta tālākā virzība

Projekts Ministru kabinetā tika skatīts *2015.gada 9.martā*. Tika nolemts atbalstīt koncepcijas "Par adopcijas un ārpusģimenes aprūpes sistēmu pilnveidošanu" kopsavilkumā ietverto risinājumu.²⁹

²⁷ Apstiprinātas ar Ministru kabineta 2013.gada 4.decembra rīkojumu Nr.589

²⁸ Apstiprināts ar Ministru kabineta 07.12.2012 gada rīkojumu Nr.584

²⁹ Ministru kabineta 2015.gada 9.marta rīkojums Nr.114, (prot. Nr.12 26.§)

Par Labklājības ministrijas izstrādāto projektu "Grozījumi Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā" (VSS-655)

Projekta sagatavošanas tiesiskais pamats:

1. „Pamatnostādnes sociālo pakalpojumu attīstībai 2014. -2020. gadam” (apstiprinātas ar MK 2013.gada.4. decembra Rīkojumu Nr589) (turpmāk – Sociālo pakalpojumu pamatnostādnes);
2. „Profesionāla sociālā darba attīstības pamatnostādnes 2014.-2020.gadam” (apstiprinātas ar Ministru kabineta 2013.gada 18.decembra rīkojumu Nr.652 (prot. Nr.66 100.§)) (turpmāk – Sociālā darba pamatnostādnes);
3. Rīcības plāns Ģimenes valsts politikas pamatnostādņu 2011.-2017. gadam īstenošanai 2012.-2014. gadā (apstiprināts ar Ministru kabineta 2012. gada 7. decembra rīkojumu Nr.584 (prot. Nr. 68 32.§)) (turpmāk – Ģimenes politikas rīcības plāns);

Projekta sagatavošanas mērķis:

Nodrošināt Sociālo pakalpojumu pamatnostādņēs noteikto darbības virzienu realizēšanai nepieciešamo regulējumu, Sociālā darba pamatnostādņēs noteikto mērķu sasniegšanai un darbības virzienu realizēšanai nepieciešamo regulējumu, Ģimenes politikas rīcības plānā noteikto uzdevumu realizācijai nepieciešamo regulējumu, kā arī nodrošināt Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma (SPSPL) regulējuma aktualizēšanu atbilstoši šobrīža situācijai.

LDDK vērtējums

Latvijas Darba devēju konfederācija iepazīnās ar Labklājības ministrijas izstrādāto projektu un izteica vairākus iebildumus, no kuriem būtiskākais:

Likumā nav termina „apgādnieks” skaidrojuma, savukārt, vērtējot sestās daļas otrā un trešā teikuma un septītās daļas redakcijas kopsakarā, var izdarīt secinājumu, ka jēdzienu „apgādnieks” šajā tiek plānots attiecināt arī uz gadījumiem, kad tiek vērtēta pakalpojuma nepieciešamība pilngadīgai personai.

LDDK ieskatā šajā likumā jēdziens „apgādnieks” ir attiecināms tikai uz gadījumiem, kad pakalpojums tiek sniegts bērniem. Gadījumos, kad pakalpojums atbilstoši šajā likumā noteiktajām indikācijām tiek sniegts pilngadīgai personai, to finansē klients un nepieciešamības gadījumā arī publiskais sektors.

LDDK izteica priekšlikumu ietvert likuma 1.pantā terminu „apgādnieks”, attiecinot to uz vecāku pienākumiem apgādāt savus bērnus.

Labklājības ministrija ietvēra likuma 1.pantā terminu „apgādnieks”, tomēr attiecināja to uz plašāku personu loku, nekā LDDK priekšlikumā.

Projekta tālākā virzība

Projekts Ministru kabinetā tika skatīts un atbalstīts 2014.gada 16.decembrī.³⁰

Iesniegts izskatīšanai Saeimā 2014.gada 23.decembrī.

Par Labklājības ministrijas izstrādāto projektu "Konceptija „Par minimālā ienākuma līmeņa noteikšanu”" (VSS-714)

Projekta sagatavošanas tiesiskais pamats:

Ministru kabineta 2013.gada 10.decembra protokollēmums par Informatīvo ziņojumu "Priekšlikumi sociālās drošības sistēmas pilnveidošanai" (TA-3462)³¹, kas paredzēja Labklājības ministrijai sagatavot un labklājības ministram iesniegt izskatīšanai Ministru

³⁰ Ministru kabineta 2014.gada 16.decembra sēdes protokols Nr. 71, 18. §

³¹ Ministru kabineta 2013.gada 10.decembra sēdes protokols Nr. 66, 104. §

kabinetā koncepcijas projektu minimālā ienākuma (minimālā nodrošinājuma) līmeņa noteikšanai un normatīvo aktu projektus atbalsta nodrošināšanai māsaimniecībām, kuru ienākumi zemāki par valstī noteiktā minimālā ienākuma (minimālā nodrošinājuma) līmeni

Projekta sagatavošanas mērķis:

Koncepcijas mērķis ir noteikt metodoloģiski pamatotu un sociālekonomiskajai situācijai atbilstošu minimālā ienākuma līmeni, kas kalpotu par atskaites punktu sociālās drošības sistēmas jomu (valsts sociālie pabalsti, sociālā apdrošināšana, sociālā palīdzība) ietvaros noteikto atbalsta pasākumu pilnveidošanai.

LDDK vērtējums

Latvijas Darba devēju konfederācija iepazīnās ar Labklājības ministrijas izstrādāto projektu un izteica vairākus iebildumus, no kuriem būtiskākie:

1. LDDK iebilda pret Projektā ietverto apgalvojumu, ka valsts un pašvaldību pabalsti kopumā dod nelielu ietekmi uz nabadzības mazināšanos, nav pietiekami pamatots. LM šajā gadījumā bija vērtējusi pabalstu ietekmi uz nabadzības risku, bet bija vērtējusi ietekmi uz nabadzības dziļumu.
2. LDDK iebilda pret Projektā (sadaļa 1.2., astotā rindkopa) ietverto apgalvojumu, ka valsts un pašvaldību sociālie transferti ierobežota budžeta ietvaros nevar novērst trūcīgajiem iedzīvotājiem nabadzības risku. Valsts sociālo transfertu pamatuzdevums ir sniegt atbalstu noteiktām sociālajām grupām, lai mazinātu tām objektīvu iemeslu dēļ piemītošo paaugstināto nabadzības risku, savukārt pašvaldību sociālo transfertu pamatuzdevums ir mazināt nabadzības dziļumu un novērst nabadzības izraisītus atstumtības riskus. It īpaši tām sociālajām grupām, kuras pašas nav vainojamas savā nabadzībā, kā arī pašas nevar ietekmēt savu situāciju.
3. LDDK iebilda pret Projektā (sadaļa 1.2., devītā rindkopa) ietverto apgalvojumu, ka ienākumjūtīgie pabalsti ir pārāk mazi un nepalīdz izklūt no nabadzības slazda. LDDK norādīja, ka ienākumjūtīgo pabalstu gadījumos pastāv pretēja korelācija: jo lielāks pabalsts, jo lielāks nabadzības slazds.
4. LDDK iebilda pret Projektā (sadaļa 1.2., desmitā rindkopa) ietverto GMI pabalstu un bezdarbnieka pabalstu pretnostatījumu. LDDK ieskatā šāds pretnostatījums nav piemērots vairāku iemeslu dēļ:
  - 1) Izvēlētais periods ietver krīzes sākumposmu, kad notika būtiska restrukturizācija;
  - 2) Latvijā ir relatīvi labvēlīga bezdarba atbalsta sistēma, kas nereti tiek izmantota bez pietiekama pamata;
  - 3) Nav slikti, bet drīzāk gan labi, ja sociālās apdrošināšanas sistēma ir pietiekami efektīva, lai apdrošinātie „nekristu” nākamajā sociālās sistēmas (testēto pabalstu) „tīkla” zonā.
5. LDDK iebilda pret Projektā (sadaļa 1.2., desmitā rindkopa) ietverto priekšlikumu pagarināt GMI pabalsta saņemšanas faktisko ilgumu. LDDK ieskatā, pagarinot GMI pabalsta saņemšanas faktisko ilgumu, nevar sekmēt personu centienus izklūt no nabadzības. Ja persona pati nevēlas izklūt no nabadzības un tādu personu skaits ir liels, tad sabiedrība ar zemu kopprodukta līmeni nevar visas šīs personas „izcelt” no faktiskās nabadzības zonas.
6. LDDK iebilda pret Projektā (sadaļa 1.3., pirmā rindkopa) ietverto apgalvojumu, ka nodokļu sistēma ir iemesls, kādēļ ienākumu testēto sociālo pabalstu saņēmēji zaudē motivāciju strādāt algotu darbu. LDDK ieskatā nodokļu sistēma nav iemesls, kādēļ ienākumu testēto sociālo pabalstu saņēmēji zaudē motivāciju strādāt algotu darbu. Pati ienākumu testēto sociālo pabalstu sistēma ir viens būtiskākajiem iemesliem, kādēļ cilvēki zaudē motivāciju strādāt atalgotu darbu, turklāt, ne tikai zemāk atalgotu darbu, bet - lielāku māsaimniecību gadījumā - arī vidēji atalgotu darbu.

7. LDDK iebilda pret Projektā (sadaļa 1.3., piektā rindkopa) ietverto nabadzības slazda indikatora - *Marginal Tax Rate* – latviskojumu. *Marginal Tax Rate* latviskais pārcēlums „nodokļu robežlikme” ir pretrunā ar Latvijas normatīvajos aktos (likums „Par nodokļiem un nodevām”, 1.pants, 1.punkts) noteikto nodokļa definīciju un izpratni sabiedrībā par nodokļiem. Līdz ar to šāds vārda „nodokļu” pielietojums var radīt pārpratumus. LDDK ieskatā apskatāmajā kontekstā problēma nav nodokļi to parastajā izpratnē, bet gan iepriekš saņemto pabalstu ienākumu atrāvums gadījumos, kad persona cenšas uzlabot savu materiālo situāciju ar ienākumiem no algota darba u.c.
8. LDDK iebilda pret Projektā (sadaļa 1.3., septītā rindkopa) ietverto apgalvojumu, ka: „cilvēks nav motivēts iesaistīties algotā darbā, kur visi papildus nopelnītie ienākumi tiek aplikti ar ienākuma nodokli” nav pamatots, jo LDDK ieskatā:
- 1) tas ir absolūtā pretrunā ar nodokļu jēgu un iespējām piemērot darba nodokļus;
  - 2) ir pretrunā ar faktisko situāciju, kad lielākā daļa no darbaspējīgajām personām, neraugoties uz relatīvi augstajiem darba nodokļiem, tomēr gūst algota darba ienākumus;
  - 3) LM minētajās situācijās problēma nav darba nodokļi, bet gan iepriekš saņemto pabalstu ienākumu atrāvums gadījumos, kad persona cenšas uzlabot savu materiālo situāciju ar ienākumiem no algota darba, kā arī zaudējumi, ko var radīt trūcīgas personas statusa zaudēšana (tiesības bez maksas saņemt dažādus publiskā sektora pakalpojumus, piemēram, tiesības uz īpašiem nosacījumiem saņemt veselības aprūpes, tiesības uz palīdzību dzīvokļu jautājumu risināšanā u.c.).
9. LDDK iebilda pret Projektā (sadaļa 1.3.) ietverto apgalvojumu, ka: „Palielinot tikai bruto minimālo darba algu, bet nepaaugstinot ar IIN neapliekamo minimumu, strādājošajam ar minimālo darba algu minētās izmaiņas būtisku neto ienākuma pieaugumu neradīs.”
- Pirmkārt, minimālā darba alga pati par sevi var risināt nabadzības problēmu tikai tad, ja tās līmenis pārsniedz jebkura māsaimniecības tipa nabadzības riska robežu, kas teorētiski ir iespējams tikai attiecībā uz faktisko, nevis relatīvo nabadzību. Lai minimālā alga būtu efektīvs instruments nabadzības mazināšanai relatīvās nabadzības modeļa ietvaros, tās lielums būtu jānosaka atšķirīgs - atkarībā no tā, cik konkrētajai personai ir apgādībā esošas personas. Savukārt šāds modelis nav iespējams citu iemeslu dēļ
- Otrkārt, ja mēs šādi tveram nodokļu ietekmi uz motivāciju gūt ienākumus, tad visiem vajadzētu būt ieinteresētiem gūt tikai tik lielu atalgojumu, kādu veido konkrētajai personai piemītošā neapliekamā minimuma un atvieglojumu par tās apgādībā esošajām personām kopsumma.
- Treškārt, apgalvojums nav precīzs, jo, pieaugot bruto ienākumam, radīsies tam tieši proporcionāls neto ienākuma pieaugums.
- Ceturtkārt, šāds apgalvojums ir pretrunā ar faktisko situāciju, kad lielākā daļa no darbaspējīgajām personām, neraugoties uz relatīvi augstajiem darba nodokļiem, tomēr gūst algota darba ienākumus.
10. LDDK iebilda pret Projektā (sadaļa 1.3.) ietverto apgalvojumu, kad ierobežota fiskālā telpa tiek minēta par galveno iemeslu, kas liedz valstij pildīt neatliekamus valsts pienākumus attiecībā uz sociālajām grupām, kas nav vainojamas savā nabadzībā un nevar ietekmēt savu finansiālo situāciju (piemēram, risināt bāreņu un citu bez vecāku gādības palikušu bērnu, invalīdu apgādībā esošu un citu mazaizsargātu bērnu uztur audas problēmu), kā arī risināt veselības finansējuma un citas akūtas problēmas. LDDK ieskatā galvenais iemesls tomēr ir politiski izvēlētās prioritātes.
11. LDDK iebilda pret Projektā (sadaļa 1.3.) izvirzīto mērķi izlīdzināt plaisu, kas radīsies starp neapliekamo minimumu un atvieglojumu par apgādībā esošām personām, jo:

1. salīdzinot šo plaisu, LM nav ņēmusi vērā arī pastāvošo tiešo materiālā atbalsta sistēmo (piemēram, ģimenes valsts pabalsta un citu ģimenes atbalsta mehānismu atšķirības);
2. Nav skaidrs, kādēļ LM izvirza mērķi būtiski samazināt nodokļu slogu zemu atalgotajiem darba ņēmējiem, kuriem nav apgādībā esošu personu. Šai grupai ir viens no zemākajiem nabadzības riskiem (skat. tabulu *Nabadzības riski un nodokļu instrumenti to mazināšanai*), turklāt, ja šīm personām nav īpašu darbības ierobežojumu, tām ir iespēja pašām uzlabot savu materiālo situāciju, kā arī absolūtā vairumā gadījumu zems atalgojuma līmenis šīm personām nerada atstumtības riskus ar tik būtisku, uz nākotni vērstu negatīvu ietekmi, kāda tā ir, piemēram, bērnu nabadzības gadījumā.
3. Neapliekamais minimums ir ļoti neefektīvs līdzeklis nabadzības un nevienlīdzības problēmu risināšanai.³² Pēc savas ekonomiskās būtības tas ir valsts fiskālās telpas dāvinājums darba devējiem, kuri maksā relatīvi zemas algas.
4. Neapliekamais minimums dod lielākas priekšrocības ēnu ekonomikā strādājošajiem uzņēmumiem, kur pretī likmes samazinājums dod lielākas priekšrocības uzņēmumiem, kuri darbojas augstākas pievienotās vērtības sektorā, kā arī legāli maksā darbiniekiem lielākas algas.

Tabula: *Nabadzības riski un nodokļu instrumenti to mazināšanai*

NABADZĪBAS RISKI INDEKSS (NRI) PĒC MĀJSAIMNIECĪBAS TIPA	Nabadzības riska indekss		Ieguvums uz vienu personu mājsaimn. (pie ekvivalentas Fiskālās telpas)	
	Mājsaimniecības tips	Vidēji grupai (%)	grupas ietvaros pieaug. (+); samazin. (-)	NM pieaug par 15 eur
2 pieaugušie bez apgādībā esošiem bērniem (abi strādā)	16,7	-	3,5	0,0
2 pieaugušie bez apgādībā esošiem bērniem (1 strādā)		+	1,7	5,5
Nepilna ģimene, viens apgādībā esošs bērns	38,3	-	1,7	5,5
Nepilna ģimene, divi apgādībā esoši bērni		+	1,2	7,4
Nepilna ģimene, trīs apgādībā esoši bērni		+++	0,9	8,3
2 pieaugušie (abi strādā), 1 apgādībā esošs bērns	14,3	-	2,3	3,7
2 pieaugušie (viens strādā), 1 apgādībā esošs bērns		+	1,2	7,4
2 pieaugušie (abi strādā), 2 apgādībā esoši bērni	16,0	-	1,7	5,5
2 pieaugušie (viens strādā), 2 apgādībā esoši bērni		+	0,9	8,3

³² Skat. tabulu „Nabadzības riski un nodokļu instrumenti to mazināšanai”

2 pieaugušie (abi strādā), 3 apgādībā esoši bērni		-	1,4	6,6
2 pieaugušie (viens strādā), 3 apgādībā esoši bērni	32,6	++	0,7	8,8
2 pieaugušie (abi strādā), 4 apgādībā esoši bērni		+	1,2	7,4
2 pieaugušie (viens strādā), 4 apgādībā esoši bērni		+++	0,6	9,2

*Kā redzams no tabulas, LM piedāvātais nodokļu politikas instruments nabadzības mazināšanai dod **lielākas priekšrocības māsaimniecībām ar zemu nabadzības risku**, un ievērojami mazāku atbalstu māsaimniecībām ar augstu nabadzības risku. Savukārt, izmantojot tādu pašu fiskālo telpu atvieglojumu par apgādībā esošajām personām paaugstināšanai, atbalsts tiek novirzīts māsaimniecībām ar augstāku nabadzības risku, turklāt absolūtā vairumā gadījumu tieši uz māsaimniecībām, kurām augstāks nabadzības risks ir objektīvi pamatojams ar darbaspējīgo un darbnespējīgu personu skaita attiecību māsaimniecībā.*

LDDK ieskatā, nabadzības, nevienlīdzības problēmu risināšanai efektīvākais nodokļu politikas instruments ir izlīdzināt plaisu, kas radusies starp atvieglojumu par apgādībā esošām personām un otrai lielajai sociāli īpaši aizsargājamajai grupai – pensionāriem - noteikto neapliekamo minimumu. Lai to sasniegtu, būtu nepieciešams veikt pakāpenisku atvieglojumu par apgādībā esošām personām palielināšanu līdz tas sasniedz pensionāriem noteikto neapliekamo minimumu, kas attiecīgi palielinātu ne vien neto ienākumus no algota darba strādājošajiem no augsta nabadzības riska grupu māsaimniecībām, bet būtu arī augstāks par nabadzības riska līmeni, tādējādi palielinot motivāciju strādāt arī darbaspējīgajiem no augsta nabadzības riska grupām, kurām daudzos gadījumos augsta ienākumjūtīgo pabalstu līmeņa situācijā būtu izdevīgāk neiesaistīties nodarbinātībā.

12. LDDK iebilda pret mērķa grupai “strādājošie ar zemu atalgojumu” LM piedāvāto risinājumu, jo:

- 1) Zems darba atalgojums nav ekvivalents nabadzībai;
- 2) Nabadzības un ienākumu nevienlīdzības mazināšanai ir svarīgi samazināt darbaspēka nodokļus visā atalgojuma spektrā, turklāt, liekot uzsvāru uz efektīvās likmes samazināšanu augstāka nabadzības riska grupu ienākumiem;
- 3) Neapliekamais minimums (NM) ir ļoti neefektīvs līdzeklis nabadzības un nevienlīdzības problēmu risināšanai.
- 4) NM dod lielākas priekšrocības ēnu ekonomikā strādājošajiem uzņēmumiem, kur pretī likmes samazinājums dod lielākas priekšrocības uzņēmumiem, kuri darbojas augstākas pievienotās vērtības sektorā, kā arī legāli maksā darbiniekiem lielākas algas;
- 5) NM ir ļoti liela ietekme uz fiskālo telpu. Palielinot NM līdz minimālā ienākuma līmenim ļoti būtiski samazinātos valsts budžeta ieņēmumi;
- 6) Palielinot NM līdz minimālā ienākuma līmenim, mēs nonāktu situācijā, kad ļoti liela daļa strādājošo bez pietiekama pamata (darbspējas ierobežojumi, rūpes par apgādībā esošajām personām u.c.) faktiski tiktu izslēgti no pienākuma maksāt par pašvaldību pakalpojumiem.
- 7) Palielinot NM līdz minimālā ienākuma līmenim, mēs dotu vēl lielākas priekšrocības ēnu ekonomikai. Piemēram, lai darba ņēmējs bez apgādībā esošajām persona esošās sistēmas ietvaros saņemtu vidējai algai atbilstīgu neto ienākumu legāli, viņam jāsamaksā 2,8 reizes lielāks IIN, nekā gadījumā, ja oficiāli tiek maksāta minimālā alga, bet pārējais – „aplaksnē.” Savukārt

gadījumā, ja tiktu ieviests LM piedāvātais modelis, legālās sistēmas ietvaros maksājums būtu 7 reizes lielāks.

13. LDDK iebilda pret Projekta mērķa grupai "iedzīvotāji ar viszemākajiem ienākumiem" risinājumos ietverto ekvivalences koeficientu 0,5, jo, pielietojot bērnam ekvivalences koeficientu, Latvijas situācijā tiktu iegūts minimālajam izdzīvošanas līmenim nepietiekams minimālā ienākuma apmērs. Diskusiju rezultātā ekvivalences koeficients bērniem tika noteikts 0,7.

Tika ņemta vērā arī daļa no citiem iebildumiem.

Projekta tālākā virzība

Projekts Ministru kabinetā tika skatīts 2014.gada 30.oktobrī³³ un tika nolemts:

1. Atbalstīt koncepcijā ietverto risinājuma 2. variantu.
2. Noteikt Labklājības ministriju par atbildīgo institūciju koncepcijas īstenošanā.
3. Labklājības ministram divu mēnešu laikā pēc koncepcijas apstiprināšanas Ministru kabinetā izveidot darba grupu politikas plānošanas dokumenta "Plāns minimālā ienākuma līmeņa ieviešanai" (turpmāk - plāns) izstrādei.
4. Labklājības ministrijai sagatavot un labklājības ministram:
  - 4.1. līdz 2015. gada 1. jūlijam iesniegt Ministru kabinetā normatīvā akta projektu par minimālā ienākuma līmeņa noteikšanu;
  - 4.2. līdz 2016. gada 1. aprīlim iesniegt Ministru kabinetā plāna projektu;
  - 4.3. līdz 2016. gada 1. oktobrim iesniegt Ministru kabinetā normatīvo aktu projektus saskaņā ar plānu.
5. Finanšu ministrijai sagatavot un finanšu ministram līdz 2016. gada 1. jūlijam iesniegt noteiktā kārtībā Ministru kabinetā noteikumu projektu "Grozījumi Ministru kabineta 2013. gada 29. oktobra noteikumos Nr. 1210 "Noteikumi par mēneša neapliekamā minimuma un nodokļa atvieglojuma apmēru iedzīvotāju ienākuma nodokļa aprēķināšanai"", paredzot ar iedzīvotāju ienākuma nodokli neapliekamā minimuma palielināšanu atbilstoši fiskālajām iespējām.

Par projektu „Sabiedrības veselības pamatnostādnes 2014.-2020.gadam” (VSS – 715)

Projekta sagatavošanas tiesiskais pamats:

1. Eiropas Savienības stratēģija Baltijas jūras reģionam³⁴, kurā iekļauti galvenie uzdevumi saistībā ar ilgtspējīgu vidi, reģiona labklājību, pieejamību, drošību un aizsardzību;
2. Eiropas Savienības stratēģijas Baltijas jūras reģionam rīcības plāns³⁵, īpaši prioritārā joma "Veselība" — cilvēka veselības, tostarp tās sociālo aspektu, uzlabošana un veicināšana.
3. Eiropas Padomes rekomendācijas³⁶;
4. Eiropas Komisijas pozīcijas dokuments Latvijai par ES fondu investīcijām³⁷;
5. Partnerības līgums Eiropas Savienības investīciju fondu 2014.-2020.gada plānošanas periodam³⁸;
6. Darbības programma „Izaugsme un nodarbinātība” 2014.-2020.gadam³⁹.

³³ Ministru kabineta 2014.gada 30.oktobra rīkojums Nr.619 (prot. Nr.57 44.§)

³⁴ 2009. gada 10. jūnijā Eiropas Komisija pieņēma paziņojumu par ES Stratēģiju Baltijas jūras reģionam ar Rīcības plānu tās īstenošanai (COM(2009) 248– Brisele) (http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/communic/baltic/com_baltic_lv.pdf). Stratēģija pieņemta 2009. gada oktobra Eiropadomē.

³⁵ 2013.gada 22.februārī Eiropas Komisija izplatīja Rīcības plāna aktualizētu redakciju. <http://www.cbss.org/wp-content/uploads/2012/12/Action-Plan-2013.pdf>

³⁶ http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2014/csr2014_latvia_lv.pdf

³⁷ http://www.esfondi.lv/upload/14-20_gads/Position_paper_LV_FINAL.pdf

³⁸ http://www.esfondi.lv/upload/Planosana/FMPlans_230714_Partn_lig_ar_grozijumiem.pdf

Projekta sagatavošanas mērķis:

Projekta izstrādes virsmērķis ir palielināt Latvijas iedzīvotāju veselīgi nodzīvoto mūža gadu skaitu un novērst priekšlaicīgu nāvi, saglabājot, uzlabojot un atjaunojot veselību.

Lai sasniegtu virsmērķi, projektā ir izvirzīti vairāki apakšmērķi:

1. Novērst nevienlīdzību veselības jomā, veicot pasākumus, lai nodrošinātu Latvijas iedzīvotājiem vienādas iespējas veselības veicināšanā un veselības aprūpē.
2. Samazināt priekšlaicīgu mirstību no neinfekciju slimībām, mazinot riska faktoru negatīvo ietekmi uz veselību.
3. Uzlabot mātes, tēva un bērna veselību, samazināt zīdaiņu mirstību.
4. Veicināt veselīgu un drošu dzīves un darba vidi, samazināt traumatismu un mirstību no ārējiem nāves cēloņiem.
5. Samazināt iedzīvotāju saslimstību ar infekcijas slimībām.
6. Nodrošināt efektīvu veselības aprūpes sistēmas pārvaldi un racionālu resursu izmantošanu, lai sekmētu veselības aprūpes sistēmas darbības ilgtspējību un vienlīdzīgu pieeju visiem Latvijas iedzīvotājiem kvalitatīviem veselības aprūpes pakalpojumiem, kas tiek apmaksāti no valsts budžeta līdzekļiem.

LDDK vērtējums

Latvijas Darba devēju konfederācija iepazīnās ar projektu un izteica vairākus iebildumus, no kuriem būtiskākie:

1. LDDK iebilda pret Projekta sadaļā „Farmaceitiskās aprūpes nodrošināšana” izteikto secinājumu, ka aptieku skaits valstī ir pārāk liels.
LDDK ieskatā Aptieku skaits ir tieši saistīts ar pakalpojuma pieejamību, pašlaik iedzīvotājiem tas ir augstā līmenī. Aptieku tīkla nodrošināšana neprasa valsts budžeta līdzekļus un tāpēc valstij nebūtu mākslīgi jāsamazina aptieku skaits. Gadījumā, ja valsts ar administratīvām metodēm mākslīgi samazinātu aptieku skaitu, iedzīvotāji būs zaudētāji.
2. LDDK iebilda pret izteikto priekšlikumu perspektīvā veicināt individuālo farmaceitu aptieku atvēršanu. LDDK ieskatā situācijā, kad pati VM norāda, ka aptieku skaits valstī ir pārāk liels, piedāvājums veicināt individuālo farmaceitu aptieku atvēršanu liecina par centieniem ar administratīvām metodēm veikt tirgus pārdali. Savukārt tirgus pārdale būtu pamatota tikai tad, ja būtu pierādījumi, ka individuāliem farmaceitiem piederošas aptiekas sniedz labāku farmaceitisko pakalpojumu nekā tās, kuras ir apvienojušās vai kuras koncentrētas viena komersanta īpašumā. Tomēr VM rīcībā šādu pierādījumu nebija.

Daļa no LDDK iebildumiem tika ņemta vērā.

Projekta tālākā virzība

Projekts Ministru kabinetā izskatīts un atbalstīts 2014.gada 30.septembrī⁴⁰.

---

³⁹ <http://www.esfondi.lv/page.php?id=1149>

⁴⁰ Ministru kabineta 2014.gada 30.septembra sēdes protokols Nr.51, 53.§, Ministru kabineta 2014.gada 14.oktobra rīkojums Nr.589

Secinājumi un priekšlikumi

Sociālajā nozarē būtiskākie no vērtētajiem ir Labklājības ministrijas sagatavotie projekti "Konceptija „Par minimālā ienākuma līmeņa noteikšanu” (VSS-714), "Konceptija par adopcijas un ārpusģimenes aprūpes sistēmu pilnveidošanu" (VSS-598), likumprojekts „Grozījumi likumā „Par valsts pensijām”” un „Pamatnostādņu „Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām īstenošanas pamatnostādnes 2014.-2020.gadam” īstenošanas plāns 2014.gadam” (VSS-210).

Par Labklājības ministrijas izstrādāto projektu "Konceptija „Par minimālā ienākuma līmeņa noteikšanu”"

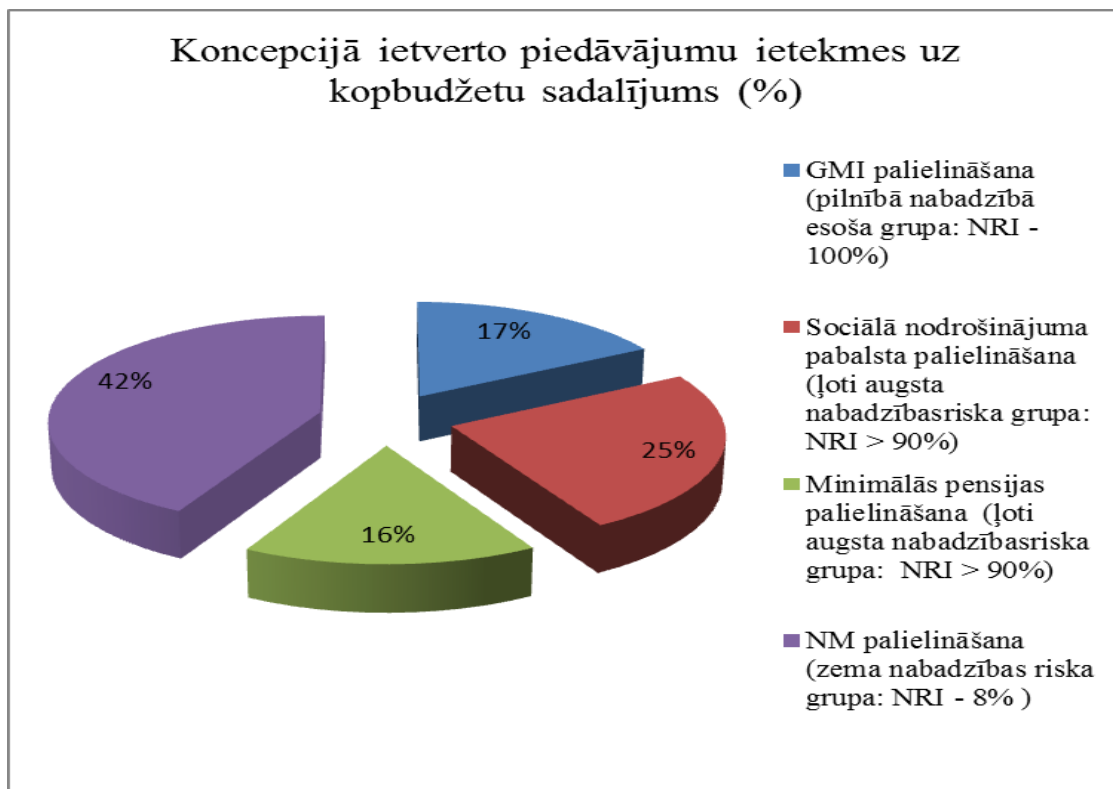
Konceptijas mērķis ir noteikt metodoloģiski pamatotu un sociālekonomiskajai situācijai atbilstošu minimālā ienākuma līmeni, kas kalpotu par atskaites punktu sociālās drošības sistēmas jomu (valsts sociālie pabalsti, sociālā apdrošināšana, sociālā palīdzība) ietvaros noteikto atbalsta pasākumu pilnveidošanai nabadzības un nevienlīdzības mazināšanai.

Latvijas nabadzības samazināšanas mērķis ir balstīts uz diviem indikatoriem - nabadzības riska indekss⁴¹ (NRI) un/vai personu īpatsvars zemas darba intensitātes mājāsaimniecībās, nosakot, ka līdz 2020.gadam nabadzības un sociālās atstumtības risks jānovērš 121 tūkstošiem Latvijas iedzīvotāju. Latvijas mērķi nabadzības mazināšanai ir iezīmēti arī *Nacionālajā attīstības plānā 2014.-2020.gadam* (NAP) un *Nacionālajā reformu programmā*, nosakot gan prioritārās mērķa grupas, gan iezīmējot galvenās atbalsta jomas un darbības virzienus.

Neraugoties uz to, ka NAP nepārprotami par prioritārajām mērķa grupām ir noteikti iedzīvotāji ar zemu ienākumu līmeni (pozīcija 245) un viens no NAP noteiktajiem prioritārajiem mērķiem ir bērnu nabadzības risku mazināšana no 25% uz 20% 2020.gadā (NAP pozīcija 264), LM Konceptijā piedāvā vislielāko līdzekļu apjomu novirzīt neapliekamā minimuma paaugstināšanai, kas ietekmē zema nabadzības riska grupas ienākumus (NRI 2014.gadā 8%⁴²). Turklāt, šiem pasākumiem pat pie ļoti lielas negatīvā ietekmes uz budžeta ieņēmumiem, ir maza ietekme uz personu ienākumiem, ļoti maza ietekme uz nabadzības ienākumiem. Šādi pasākumi izvēlēti tādēļ, ka ir sajaukti divi atšķirīgi jēdzieni: zems atalgojums un zemi ienākumi, kas nav viens un tas pats. Pirmais lielums atspoguļo personas darba ienākumus, savukārt otrs – mājāsaimniecības ienākumus (atalgojums, pensijas, pabalsti, dividendes, nomas maksa par nekustamo īpašumu u.c.) uz ekvivalento mājāsaimniecības locekli. Zems atalgojums ne vienmēr nozīmē zemus ienākumus, savukārt vidējs atalgojums ne vienmēr nozīmē augstus ienākumus. Piemēram, ja viena persona, kurai nav citu apgādībā esošu personu, saņem minimālo algu, tās ienākumi ievērojami pārsniedz Konceptijā iepiņānoto minimālo ienākumu līmeni. Tajā pašā laikā persona, kuras apgādībā ir trīs citas personas, arī pie lielāka atalgojuma var būt nabadzības zonā. Līdz ar to, īstenojot Konceptijā piedāvāto neapliekamā minimuma paaugstināšanu vai pat ieviešot diferencētu neapliekamo minimumu, nevienlīdzība nevis samazināsies, bet pieaugs, turklāt, ierobežotas fiskālās telpas apstākļos bezmērķīgi tērējot līdzekļus nebūtiskai situācijas uzlabošanai zema nabadzības riska grupu personām, nebūs iespējams sasniegt Konceptijā nosprausto mērķi: novērtēt nabadzības un sociālās atstumtības risku 121 tūkstošiem Latvijas iedzīvotāju.

⁴¹ Nabadzības riska indekss - iedzīvotāju īpatsvars (procentos) zem izraudzītā nabadzības riska sliekšņa

⁴² Nacionālais attīstības plāns 2014.-2020.gadam, pozīcija [238] Nabadzības riska indekss strādājošajiem vecuma grupā no 18 līdz 64 gadiem

Grafiks: Koncepcijā ietvertu piedāvājumu provizoriskā ietekme uz 2017.gada kopbudžetu

Kā redzams grafikā, Koncepcija piedāvā vislielāko līdzekļu apjomu novirzīt neapliekamā minimuma paaugstināšanai, kas nebūtiski ietekmē zema nabadzības riska grupas ienākumus (nabadzības riska indekss⁴³ 2014.gadā 8%⁴⁴) un gandrīz nemaz neietekmē augsta nabadzības riska grupu ienākumus.

Priekšlikumi

LDDK ieskatā, nabadzības, nevienlīdzības problēmu risināšanai efektīvākais nodokļu politikas instruments ir atvieglojumu par apgādībā esošām personām paaugstināšana. Šis instruments ne tikai palielina augsta nabadzības riska mājsaimniecību ienākumus, bet arī veicina arī nodarbinātību un mazina motivāciju neuzrādīt visus ienākumus. Tomēr vairākas augsta nabadzības riska grupas (piemēram, viena apgādnieka mājsaimniecība ar vairākām apgādībā esošām personām, invalīds ar apgādībā esošām personām u.c.) šis instruments nesasniedz. Šo grupu nabadzības risku mazināšanai ir nepieciešami cita veida atbalsta instrumenti, tai skaitā:

1. Palielināt aizbildnībā esoša bērna uzturam vajadzīgo līdz minimālo bērna uzturlīdzekļu, kādu pienākums nodrošināt katram vecākam, divkāršam apmēram.
2. Pārskatīt Apgādnieka zaudējuma pensijas formulu un minimālo sliekšni (palielināt līdz minimālo bērna uzturlīdzekļu apmēram, kādu pienākums nodrošināt katram vecākam).
3. Palielināt ģimenes valsts pabalsta indeksu par trešo un nākamajiem bērniem.
4. Izskatīt iespēju ieviest piemaksu pie ģimenes valsts pabalsta viena apgādnieka ģimenēs.

⁴³ Nabadzības riska indekss ir iedzīvotāju īpatsvars (procentos) zem izraudzītā nabadzības riska sliekšņa;

⁴⁴ Nacionālais attīstības plāns 2014.-2020.gadam, pozīcija [238] Nabadzības riska indekss strādājošajiem vecuma grupā no 18 līdz 64 gadiem

Par likumprojektu „Grozījumi likumā „Par valsts pensijām””

LM likumprojekta Anotācijā norādīja, ka 2013.gada 27.maijā ar Labklājības ministrijas rīkojumu Nr.36 izveidotās Senioru lietu padomes mērķis ir nodrošināt efektīvu sabiedrisko organizāciju un valsts pārvaldes institūciju sadarbību pensionāru problēmu identifikācijā, izvērtēšanā un to risinājumu piedāvājumu izstrādē. LDDK nav informācijas par Padomes identificētajām problēmām, tomēr piedāvātais risinājums – mehāniska atsevišķu pensijas līmeņu indeksācija ar atšķirīgiem indeksiem – vairāk atgādina populistisku pasākumu, nevis reālu, pensiju sistēmā esošu problēmu risināšanu. Padomes piedāvājums nerisina vairākas neatbilstības pensiju sistēmā, no kurām būtiskākās ir:

- sākuma kapitāla atvasināšana no dažos gados veiktajām iemaksām;
- negatīva kapitāla indeksa piemērošana; piemaksu par stāžu līdz 1996.gadam piešķiršana nevis atkarībā no stāža šajā laika posmā, bet gan atkarībā no personas dzimšanas gada;
- nesamērīgi zemas minimālās pensijas noteikšana personām ar stāžu 20 un vairāk gadu,
- nesamērīgi zema apgādnieka zaudējuma pensijas minimālā apmēra noteikšana.

Pensijas kapitāla indeksācija ar pazeminošu koeficientu personas, kurām radās tiesības uz vecuma pensiju sākot ar 2011.gadu, ir nostādījusi būtiski nelabvēlīgākā situācijā nekā personas, kurām radās tiesības uz vecuma pensiju 2009. un 2010.gadā. Piemēram, 2009.gadā vidējā piešķirtā pensija bija 308 euro. Personai ar tādu pašu apdrošināšanas stāžu un tādu pašu sociālo iemaksu apjomu, 2010.gadā tika piešķirta 296 euro pensija, 2011.gadā - 236 euro 2012.gadā - 235 euro liela pensija. Turklāt, personām, kuras pensionājās sākot ar 2012.gadu, papildus negatīvās kapitāla indeksācijas radītajam pensijas samazinājumam tiek liegta iespēja saņemt arī piemaksu par stāžu līdz 1996.gadam. Tādā veidā personas, kurām tiesības uz vecuma pensiju radās 2011.gadā, salīdzinot ar personām, kuras ar tādu pašu apdrošināšanas stāžu un tādu pašu sociālo iemaksu apjomu pensionējās 2009.gadā, ik gadus zaudē 859 euro, savukārt personas, kurām tiesības uz vecuma pensiju radās 2012.gadā – pie tiem pašiem citiem nosacījumiem ik gadus zaudē 1114 euro (874 euro uz negatīvas kapitāla indeksācijas un vidēji 240 euro uz nesaņemtās piemaksas rēķina). Šādi nosacījumi rada priekšstatu, ka sistēma ir netaisnīga un mazina personu motivāciju veikt sociālās apdrošināšanas iemaksas.

Lai atjaunotu ticību pensiju sistēmai, ir nepieciešams to sakārtot tā, lai pensiju apmērs pie vienāda darbmūža un vienādām sociālās apdrošināšanas iemaksām būtiski neatšķirtos. Tiesiskā un sociāli atbildīgā valstī dzimšanas gada pazīme nevar būt pietiekams pamats, lai personai atņemtu daļu no tās uzkrātā pensijas kapitāla un nevar būt pietiekams pamats, lai personai atņemtu piemaksu par stāža periodu līdz 1996.gadam, ja šāds stāža periods personai ir bijis.

Priekšlikumi

1. Atjaunot pensiju piemaksu par stāža gadiem līdz 1996.gadam sākotnējo funkciju. Novērst diskriminējošo attieksmi pret 2012.gadā un vēlāk pensionētajām personām.
2. Pārskatīt minimālās pensijas aprēķina formulu (noteikt minimālo pensiju par katru stāža gadu).
3. Novērst netaisnīgumu, kas attiecībā uz 2010.gadā un vēlāk pensionētajām personām ir radies pensiju kapitāla negatīvas indeksācijas rezultātā.

Par projektu “Konceptija par adopcijas un ārpusģimenes aprūpes sistēmu pilnveidošanu”

Labklājības ministrija Projekta 2.2.sadaļā norāda, ka: „aizbildņa pienākumu pildīšana atbilstoši likumdevēja gribai pamatā ir saistāma ar vēlmi rūpēties par sev tuvu bērnu, kas palicis bez vecāku gādības.

LDDK ieskatā aizbildņa pienākumu pildīšana atbilstoši likumdevēja gribai ir saistāma ar vēlmi rūpēties par bērnu, kas palicis bez vecāku gādības.

LDDK iebilda pret Projekta 2.2.sadaļā izteikto apgalvojumu, ka Civillikuma 222.pantā ietvertā norma, kas paredz, ka bez vecāku aizgādības palikušam bērnam ieceļams aizbildnis, ir novecojusi. Augšminētā apgalvojuma pamatošanai ir nepamatoti pretnostatīti jēdzieni „bez vecāku gādības palikuši bērni” un „bāreņi”, kā arī aizbildnības institūts nepamatoti pretnostatīts tādām ārpusģimenes aprūpes formām, kā audžuģimene un bērnu aprūpes iestāde. Jēdziens „aizbildnība” ir skatāms plašāk par jēdzienu „aprūpe”, jo aizbildnība ietver sevī ne tikai pienākumu tieši vai pastarpināti nodrošināt bērna aprūpi, bet arī bērna personisko un mantisko interešu pārstāvību, ko ir nepieciešams nodrošināt katram bērnam neatkarīgi no aprūpes formas.

Priekšlikumi

1. Uzturlīdzekļu apjoms katram bērnam ir jānosaka vienāds ar divkārtu MK noteikto minimālo uzturlīdzekļu apmēru, kādu ir pienākums nodrošināt katram no vecākiem;
2. Ņemot vērā, ka maksājums aizbildņiem un audžuvecākiem ir atlīdzība par pienākumu veikšanu, valstij ir jāveic sociālās apdrošināšanas iemaksas vismaz pensiju uzkrājumam.

Par projektu „Pamatnostādņu „Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām īstenošanas pamatnostādnes 2014.-2020.gadam” īstenošanas plāns 2014.gadam”

Latvijas Darba devēju konfederācijas ieskatā Projekta sadaļas „Plānā paredzētie pasākumi 2014.gadā” apakšpunkts 3.1.2. LM piedāvātajā redakcijā nav pietiekami precīzi orientēts uz 3.Sadaļā nospraustā mērķa - uzlabot personu ar invaliditāti dzīves līmeņa kvalitāti – sasniegšanu.

Kā viens no uzdevumiem augšminētā mērķa sasniegšanai sadaļā 3.1.2. ir minēts:

Atbilstoši jaunās invaliditātes noteikšanas sistēmai, kas balstīta uz darbspēju, funkcionālo traucējumu un individuālo vajadzību novērtēšanu, izvērtēt valsts atbalstu personām ar invaliditāti.

- 1) Sadaļā “Pasākumi” šajā pozīcijā ir paredzēts izvērtēt un noteikt mērķtiecīgāku pabalsta piešķiršanu un izmaksu invalīdiem, kuriem nepieciešama īpaša kopšana, ja pabalsta saņēmējs ievietots ilgstošas aprūpes institūcijā.
- 2) Sadaļā 3.1.2. ir minēts arī uzdevums izvērtēt nepieciešamību ieviest valsts materiālu atbalstu personām ar invaliditāti darbspējīgā vecumā, kuru apgādībā ir bērni. Tomēr sadaļā “Pasākumi” šāda pozīcija nav ietverta.

LDDK jau iepriekšējā pārskata periodā iebilda pret LM izstrādātā projekta sadaļu 2.3.3.“Valsts sniegtais atbalsts”, jo LDDK ieskatā LM nebija vērsusi pietiekamu uzmanību uz Konvencijas 28.pantu, kurā ir noteikts, ka «Dalībvalstis atzīst personu ar invaliditāti tiesības uz atbilstošu dzīves līmeni sev un saviem ģimenes locekļiem, tostarp uz pienācīgu pārtiku, apģērbu un mājokli un uz pastāvīgu dzīves apstākļu uzlabošanu, un veic atbilstošus pasākumus, lai nodrošinātu un veicinātu šo tiesību īstenošanu bez diskriminācijas invaliditātes dēļ. »

Latvijā esošais sociālā nodrošinājuma modelis un sociālās apdrošināšanas modelis paredz sociālās garantijas tikai pašam invalīdam, bet tas nav pietiekams gadījumā, ja invalīda apgādībā ir citas personas.

Latvijas Civillikuma 179.pantā ir noteikti vecāku pienākumi samērā ar viņu spējām un mantas stāvokli uzturēt bērnus. Tomēr ne Latvijā esošais sociālā nodrošinājuma modelis, ne esošais sociālās apdrošināšanas modelis neietver personai ar invaliditāti nepieciešamo aizsardzību pret apgādnieka darbspēju neesamību vai darbspēju zudumu, kā rezultātā šīs personas nevar izpildīt pienākumu uzturēt savus bērnus.

LDDK izteica priekšlikumu iekļaut pamatnostādņēs divus jaunus atbalsta veidus:

- sociāli neapdrošinātajām personām - sociālā nodrošinājuma pabalsts personai ar invaliditāti apgādnieka pienākumu izpildei;

- sociāli apdrošinātajām personām - apgādnieka darbaspēju zaudējuma pensija (kā darbaspēju zudumam proporcionāls atvasinājums no apgādnieka darbaspēju zaudējuma pensijas).

Priekšlikumi netika ņemti vērā ar piebildi, ka, sagatavojot rīcības plānus, tiks izvērtēts, cik daudz var ietvert pasākumus, kas prasa papildus budžeta līdzekļus.

Priekšlikumi

1. Pabalsta piešķiršanu un izmaksu invalīdiem, kuriem nepieciešama īpaša kopšana, gadījumos, ja aprūpi neveic profesionāls personāls, reizē ar pabalsta piešķiršanu ir jāveic potenciālā aprūpētāja apmācība un aprūpes monitorings, kā arī jāveido aprūpētāja "atvaļinājuma" sistēma, kuras ietvaros ir jāparedz iespēja personai aprūpētāja "atvaļinājuma" laikā saņemt kvalitatīvu aprūpes pakalpojumu.
2. iekļaut Pamatnostādņu īstenošanas plānā divus jaunus atbalsta veidus:
  - sociāli neapdrošinātajām personām - sociālā nodrošinājuma pabalsts personai ar invaliditāti apgādnieka pienākumu izpildei;
  - sociāli apdrošinātajām personām - apgādnieka darbaspēju zaudējuma pensija (kā darbaspēju zudumam proporcionāls atvasinājums no apgādnieka darbaspēju zaudējuma pensijas).

Par iepriekšējā pārskata periodā vērtētajiem nodokļu politikas stratēģijas priekšlikumiem

Iepriekšējā pārskata periodā LDDK vērtēja Finanšu ministrijas (FM) sagatavotos nodokļu politikas stratēģijas priekšlikumus, kas paredzēja „iesaldēt” iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojumu par apgādībā esošām personām pieaugumu un vairāk uzmanības veltīt neapliekamā minimuma paaugstināšanai.

FM savus priekšlikumus pozicionēja kā nabadzības un nevienlīdzības mazināšanas instrumentu, tomēr piedāvājums - vairāk orientēties uz neapliekamā minimuma (NM) nevis uz atvieglojumiem par apgādībā esošajām personām (AAP) paaugstināšanu, faktiski neatbilda paustajai pozīcijai, jo NM, kā nabadzības un nevienlīdzības mazināšanas instruments, var būt efektīvs vienīgi sabiedrībā, kurā visas mājsaimniecības ir identiskas un no katras mājsaimniecības darba tirgū ir iesaistīto personu skaits ir vienāds.

Savukārt reālajā sabiedrībā, kur būtiskākais nabadzības riska pieauguma faktors ir apgādnieku / apgādājamo skaita attiecība mājsaimniecībās, NM nevis samazina, bet palielina nevienlīdzību starp zema un augsta nabadzības riska mājsaimniecībām.

LDDK tolaik norādīja, ka efektīvākais nabadzības riska samazinājuma instruments nodokļu sistēmas ietvaros ir tieši AAP paaugstināšana.

LDDK izteica šādus priekšlikumus:

- ilgtermiņā virzīties uz modeli, ka katrai personai ir vienāds ar iedzīvotāju ienākuma nodokli neapliekams lielums (NM kas ir identisks AAP) neatkarīgi no tā, kurai sociālajai grupai tā pieder.
Izņēmums var būt invalīdi vai citas īpaši aizsargājamās sociālās grupas, kurām var būt lielāks NM;
- ņemot vērā valsts ierobežotos resursus, atsevišķu sociālo grupu nabadzības riskus un iespējas ietekmēt savu materiālo stāvokli, kā arī nabadzības ietekmi uz indivīdu un valsts un nākotni, prioritāri ir jāpaaugstina AAP par apgādībā esošajiem bērniem, līdz tas sasniedz otru lielajai īpaši aizsargājamajai sociālajai grupai – pensionāriem – noteikto NM un pēc tam jāpaaugstina NM līdz ir sasniegts ilgtermiņa mērķis;
- Atteikties no atalgojumatkarīga, diferencēta NM.

Ministru kabinets, pretēji FM sākotnējam plānam, nabadzības riska un nevienlīdzības mazināšanai nodokļu sistēmas ietvaros tomēr izvēlējās pamatā lielāku uzsvāru likt uz AAP paaugstināšanu. Saskaņā ar likumu „Par valsts budžetu 2014.gadam”⁴⁵, no 2014.gada 1.janvāra par 51 euro (līdz 165 eiro mēnesī) palielināts iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojums par apgādībā esošām personām. Par 11 euro (līdz 75 eiro mēnesī) no 2014.gada palielināts ar nodokļiem neapliekamais minimums.

---

⁴⁵ Publicēts: "Latvijas Vēstnesis", 232 (5038), 27.11.2013.

Vēres

Veselības aprūpes nozare

Likumi

Likums „Grozījumi Pacientu tiesību likumā”⁴⁶, Saeimā pieņemts 2013.gada 17.oktobrī.

Ministru kabineta noteikumi

- 2013.gada 17.decembra Ministru kabineta noteikumi Nr 1529 „Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība”;
- 2013.gada 17.decembra Ministru kabineta noteikumi Nr.1492 “Grozījumi Ministru kabineta 2006.gada 31.oktobra noteikumos Nr.899 "Ambulatorajai ārstēšanai paredzēto zāļu un medicīnisko ierīču iegādes izdevumu kompensācijas kārtība”⁴⁷;
- 2013.gada 22.janvāra Ministru kabineta noteikumi Nr.47 “Farmakovigilances kārtība”⁴⁸.

Sociālā nozare

Likumi

- „Par valsts budžetu 2014.gadam”⁴⁹, (LR likums, ("LV", 232 (5038) 27.11.2013.),
- “Par valsts sociālo apdrošināšanu” (LR likums, ("LV", 3/4 (718/719), 07.01.1997.)⁵⁰;
- „Valsts sociālo pabalstu likums” (LR likums, ("LV", 168 (2743), 19.11.2002.)⁵¹;
- „Par obligāto sociālo apdrošināšanu pret nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām” (LR likums, ("LV", 179 (462), 17.11.1995.)⁵²;
- “Par maternitātes un slimības apdrošināšanu” (06.11.1995. likums, "LV", 182 (465), 23.11.1995.)⁵³;
- „Par apdrošināšanu bezdarba gadījumam” (25.11.1999. likums, ("LV", 416/419 (1876/1879))⁵⁴;
- “Par valsts pensijām” (02.11.1995. likums "LV", 182 (465), 23.11.1995.)⁵⁵;
- „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” (11.05.1993. likums ("LV", 32, 01.06.1993.))⁵⁶

⁴⁶ Publicēts: "Latvijas Vēstnesis", 211 (5017), 29.10.2013.

⁴⁷ Publicēts: "Latvijas Vēstnesis", 251 (5057), 27.12.2013.

⁴⁸ Publicēts: "Latvijas Vēstnesis", 22 (4828), 31.01.2013.

⁴⁹ Publicēts: "Latvijas Vēstnesis", 232 (5038), 27.11.2013.

⁵⁰ LR likums, "LV", 274/276 (989/991), 21.10.1997.;

⁵¹ LR likums ("LV", 168 (2743), 19.11.2002.);

⁵² LR likums ("LV", 179 (462), 17.11.1995.);

⁵³ 06.11.1995. likums, ("LV", 182 (465), 23.11.1995.);

⁵⁴ 25.11.1999. likums, ("LV", 416/419 (1876/1879));

⁵⁵ 02.11.1995. likums, ("LV", 182 (465), 23.11.1995.);

⁵⁶ 11.05.1993. likums ("LV", 32, 01.06.1993.)